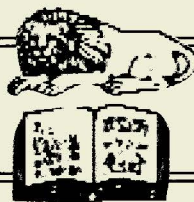

Jeromos füzetek

Áldott Karácsonyt!

66. szám

Karácsony, 2006

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat
Budapest, 2006

Úton Egyiptomban (Felföldi László felv.)	címlap
Ajánlás	1
Csendes percek	2
Megfontolások a Da Vinci-kódról (Kocsis Imre)	3
<i>Élő Ige Bibliaiskola, 56. óra (Vágvölgyi Éva)</i>	22
Vallomás a Szentírásról (Nemeshegyi Péter S.J.)	39
Biblikus folyóiratok szemléje (Székely István)	53
A Biblia honlapja	59
Olvasóink kérdezik (Szécsi József)	60
Társulatunk életéből	62
Könyvajánlatunk	borító
Madonna (V.É. rajza)	hátlap

J e r o m o s f ü z e t e k
az első magyar szentírástudományi folyóirat
– gyakorlati anyaggal hitoktatók számára –
ISSN 0866-2207

Szerkeszti, kiadja és terjeszti:

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

B i b l i a k ö z p o n t

1066 Budapest, Teréz krt. 28. I/6. Fax: 312-24-78

Nyitva: hétfő-csütörtök, 9-17-ig ☎ 332-22-60

**A szerkesztőbizottság tagjai: Székely István, Tarjányi Béla,
Thorday Attila, Vágvölgyi Éva**

Felelős szerkesztő: Tarjányi Béla

Nyomda: Royal Press Hungary Kft.

Ajánlás

Az Úr Jézus a legnagyobb egyszerűségben és szegénységben lépett a világba. Tudta, hogy hol vannak a márványpaloták és porfűr-oszlopok; – de lemondott róluk, és megelégedett egy istállóval. Tudta., hogy hol pihen a hegyek gyomrában az arany és a gyémánt; látta, hol vannak elrejtve a tenger mélyén a kagylók gyöngyei; – de lemondott róluk, bölcsőjét nem rakatta ki velük, hanem megelégedett egyszerű jászollal.

Ő, aki ruházza a mezei liliomokat, és gyönyörűséges májusi palástba öltözteti a földet, lemondott mindenről, és megelégedett egy kis szalmával.

Egy dolgot azonban nem akart nélkülözni, egy földi élvezetről nem mondott le: a muzsikáról, a szép énekről.

A betlemi puszták felől gyönyörű éneket hozott a szél; a kis Jézus bölcsődalát angyalok énekelték: "Dicsőség a magasságban Istennek, és a földön békesség a jóakarató embereknek"!

Werner Alajos

A Gyermek

*Csillag-vezette vándorlásomban
Elérkeztem a Gyermekhez.
Összeteszem a kezeimet, mint egy csészét,
Hogy a Gyermekhez vigyem ajándékaimat.
Talán az értékes edények a hosszú várakozásabn
régén eltörtek.
De a Gyermek a cserepeket is elfogadja.*

*Talán az eszményeim tömjénfüstje is semmivé lett,
Talán a nemes mirhából is
Csak egy keserű íz maradt a számban.
De a Gyermek elfogadja az én félresikerültségemet,
Sikertelenségemet, kiábrándultságomat, fásultságomat.
Mindenestül befogad szeretetembe.*

* * * * *

*Szeretetre vágyom,
Nem arra, hogy birtokoljak,
Sem arra, hogy birtokoljanak.
De a mozdulatlan szív helyett
A kéz és ész cselekszik.
S megragad, amit ér a világból,
Tárgyakat, embert, eszmét,
De vágyam egyik sem csillapítja:
Szeretetre vágyom,
Nem arra, hogy birtokoljak,
Sem arra, hogy birtokoljanak.*

(Havva)

Kocsis Imre

Megfontolások a Da Vinci-kódról

A *Da Vinci-Kód* címet viselő könyv,¹ amelyből nemrégiben filmet is készítettek, az elmúlt évtizedek legsikeresebb kiadványai közé tartozik világszerte. Műfaját tekintve regény, pontosabban: történelmi regényként előadott krimi. A siker titka nemcsak az érdekesítő előadásmódban rejlik, hanem a tartalomban is, hiszen a szerző, *Dan Brown* olyan témákat fejteget, amelyek sokak érdeklődésére számot tarthatnak: Jézus Krisztus igazi kiléte, a „szent nőiség” eszméje, a katolikus egyház bűnei stb. Persze ezek nem elvont fejtegetések formájában jelennek meg, hanem a regény történetének szövevényébe belevonva.

Kiindulópontként álljon itt a regény cselekményének rövid összefoglalása. Az események nagyjából egynapos időtartamon belül játszódnak. A párizsi Louvre múzeum kurátorát meggyilkolják. A francia rendőrség a harvardi egyetem szimbólumszakértő tanárára, Robert Langdonra gyanakszik, s cseles eljárással arra kéri, hogy segítsen megfejteni egy rejtélyes üzenetet, amelyet az áldozat testén találtak. Langdonhoz azonban hamarosan csatlakozik Sophie Neveu, a nyomozóhivatal fiatal titkosírás-szakértője, aki a meggyilkolt unokája, s akihez az imént említett üzenet szól. Langdon és Neveu közösen menekül a hatóság elől, s közben igyekszik megfejteni a titkos üzenetet. Menekülésük közben Langdon régi ismerőséhez, a brit Leigh Teabinghez jutnak, aki királyi történész és szent Grál-szakértő. Közös kutatásuk során arra a következtetésre jutnak, hogy az elhunyt kurátor a titkos Sion-rend nagymestere volt, aki halála előtt a rend által őrzött rejtett iratok, s egyben a Grál lelőhelyét tudatta unokájával. A szóban forgó három személy a francia rendőrség elől Angliába kénytelen menekülni, ahol végül is fény derül a gyilkosságra: a kurátort és három társát maga Teabing ölette meg, a katolikus Opus Dei

¹ Dan Brown, *The Da Vinci Code*, Doubleday, New York 2003. Tanulmányomban az alábbi magyar fordításra támaszkodom: D. Brown, *A Da Vinci-Kód*, GABO Könyvkiadó, Budapest 2004. A magyar fordítást Bori Erzsébet készítette.

szervezet egyik albíno tagjának segítségével. (Az albíno „szerzetes” egyébként a regény szerint naivitásból, és nem kifejezett rosszindulathból cselekedett). A cselekmény végén az is kiderül, hogy Sophie Neveuben királyi vér folyik, sőt Mária Magdolna és Jézus egyenesági leszármazottja.

Bár az eseményláncolat fiktív történet, ám a szereplők gondolataiba rejtve vagy azok szájába adva gyakran találkozunk történeti ismertetésekkel, amelyek a katolikus egyház múltjával, a Bibliával és az apokrifekkel, illetve egyéb ókori vallások szokásaival kapcsolatosak. Nem kétséges, hogy Brown ezek hitelességéről szándékozik meggyőzni az olvasókat. A könyv elején, előzetes eligazításképpen, az „adatok” címszó alatt többek között ez a megjegyzés olvasható: „A műtárgyakról, épületekről, dokumentumokról és titkos szertartásokról szóló, a regényben szereplő ismertetések megfelelnek a valóságnak.”² Aki a történelemmel valamelyest is tisztában van – nem is beszélve a komoly és lelkiismeretes kutatókról –, az a regényt olvasva világosan látja, hogy ez az állítás nem állja meg a helyét. Ám kortársaink közül sokan meglehetősen tájékozatlanok mind a történelmi eseményekkel, mind a keresztény hittel kapcsolatban, s így könnyen hitelt adnak Brown állításainak és vádjainak. „Nem jelenhetett volna meg, ha nem lenne alapja” – mondják gyakorta regényekkel és filmekkel kapcsolatban, teljesen megfélemedve arról, hogy a fikció a legalkalmasabb eszköz a manipulációra. S éppen ez az olvasói (és nézői) hiszékenység az, amit a Da Vinci-Kód szerzője tudatosan kihasznál arra, hogy a tények súlyos elferdítése által lejárassa a katolikus egyház tekintélyét, és aláássa a kereszténység alapjait.

A jelen tanulmány segítség akar lenni azok számára, akikben a regény olvasása után kérdések fogalmazódtak meg, illetve akikhez mások (családtagok vagy ismerősök) fordultak kérdésekkel. Arra persze nincs lehetőség, hogy a regény által felvetett minden problémára, illetve az irat minden vitatható állítására kitérjek. Ebből kifolyólag csupán néhány fontosabbnak tartott témával foglalkozom, éspedig a következőkkel: a Biblia és a nem kánoni evangéliumok –

² Brown, 11.

Jézus Krisztus és Mária Magdolna – a katolikus egyház és a nőellenesség.

Mivel nem vagyok sem egyháztörténész, sem az ókor és a középkor elmélyültebb kutatója, ezért nélkülözhetetlen, hogy más, megbízható eligazításokra hivatkozzam. Mindenekelőtt két könyvre hívlak fel a figyelmet: Carl. E. Olson – Sandra Miesel, *A Da Vinci-Blöff. A Da Vinci-Kód hibáinak feltárása*, Gold Book Kft., Pécs 2004; Sharan Newman, *A Da Vinci-Kód a történész szemével*, Gold Book Kft., Pécs 2005. Az első könyvet elkötelezett katolikusok írták, a második könyv szerzője ellenben – miként kritikus megjegyzéseiből kiderül – nem kifejezetten katolikus érzelmű. Ám a tudományos tisztesség visszatartja attól, hogy a tények meghamisításával keltsen ellenszenvet a katolikus egyházzal és a kereszténységgel szemben. Így írása különösen is hasznos a Da-Vinci Kód csúsztatásainak leleplezésében.

A Biblia és a nem kánoni evangéliumok

A katolikus egyház ellen felhozott súlyos vádak egyike az, hogy a „pogány” Constantinus császárral szövetkezve önkényes Bibliát állított össze, s egyúttal meghamisította Jézus történeti személyét. Constantinus ugyanis – állítja a regény egyik szereplője – egy olyan új Bibliát rendelt meg, amelyből tudatosan kihagyták azokat az evangéliumokat, amelyek Jézus Krisztus emberi vonásait emelték ki, ugyanakkor „feldúsították” a Jézus istenségét hirdető írásműveket. Ezzel egy időben a korábbi evangéliumokat megsemmisítésre ítélték, és elégették.³ Ám néhány elpusztításra szánt evangélium mégiscsak megmaradt. Igazolásképpen a Holt-tengeri tekercsekre, valamint a Nag-Hammadiban felfedezett kopt tekercsekre történik utalás, azzal a kiegészítő megjegyzéssel, hogy ezek napvilágra kerülését a Vatikán minden áron meg akarta akadályozni.⁴

Az, hogy a Biblia Nagy Konstantin rendelkezésére készült, minden alapot nélkülöző állítás. Bár az Újszövetség kánonjával kapcsolatban

³ Brown, 341.

⁴ Brown, 342.

az első évszázadokban volt némi bizonytalanság, de ez csak néhány katolikus levelet és a Jelenések könyvét érintette. Afelől nincs két-ség, hogy a négy evangélium és a páli levelek a második században az egész egyházban, a keleti és a nyugati részekén egyaránt elfoga-dottak voltak. Erről nemcsak az egyházatyák (Jusztinosz, Tertullia-nusz, Iréneusz) írásai tanúskodnak, hanem a Kr. u. 2. század második felében Rómában készített Muratori-kánon is.⁵ Nagy Konstantin egyébként nem a Szentírás összeállítására, hanem a már széles kör-ben elfogadott Biblia 50 példányban történő lemásolására adott megbízatást a híres ókori egyháztörténésznek, Euszebiosznak. Meg-jegyzendő, hogy az Újszövetség legősibb másolatai a Konstantin előtti időből, a Kr. u. 2-3. századból valók, és az evangéliumok álta-lunk ismert szövegét tartalmazzák.⁶

Az 1947-ben felfedezett Holt-tengeri tekercsek között egyetlen evangélium sem maradt fenn, hiszen a szóban forgó iratok egy a hivatalos zsidóságtól szigorúan elkülönülő, s az esszéus szellemi irányzathoz tartozó zsidó csoport – a kumráni közösség – könyvtárá-ból valók. Részben ószövetségi könyvek héber nyelvű másolatai, részben a közösség belső életével kapcsolatos alkotások. Többségük a Kr. e. 2-1. században keletkezett. A kumráni közösség sem Jézus-sal, sem az első keresztyékekkel nem állt közvetlen kapcsolatban. A zsidó háború végén (Kr. u. 70) véglegesen megszűnt, vagyis még azelőtt, hogy az Újszövetség könyveinek többségét írásba foglalták volna. A tekercsek közzétételét a Vatikán semmilyen formában sem akadályozta. Ellenkezőleg, katolikus tudósok tevékenyen vettek részt ezek tanulmányozásában. A magyar nyelvű fordítás például a Páz-mány Péter Katolikus Egyetem kiadásában jelent meg, Fröhlich Ida gondozásában.⁷

A Nag-Hammadi tekercseket 1945-ben fedezték fel az egyik Ní-lus-parti település lakói. Az iratok eredetileg görögül íródott művek kopt nyelvű fordításai, és egy 4. századi kolostorból származnak. A legtöbbjük keresztyén témájú, de közülük soknak gnosztikus hangvé-

⁵ A Muratori-kánon szövegét közli: Tarjányi B., *Újszövetségi alapismeretek II*, Buda-pest 1996, 139-140.

⁶ Vö. Tarjányi, 142.

⁷ *A qumráni szövegek magyarul*, Piliscsaba 1998.

tele van. „A gyűjtemény értekezései a gnosztikus elképzelések széles skáláját tükrözik.”⁸ Ezek közé a gnosztikus szövegek közé tartozik a Da Vinci-kódban említett Fülöp-evangélium is. A Mária evangéliuma viszont, amelyre szintén utalás történik a regényben, nem Nag-Hammadiban került elő, hanem az ún. „Berlin-kódexben” maradt ránk.

A szóban forgó „apokrif” iratok⁹ helyes megítéléséhez szükséges, hogy magáról a gnoszticizmusról néhány szót ejtsünk. A gnoszticizmus olyan ókori szellemi irányzat, amelyben mezopotámiai, egyiptomi és zsidó (ószövetségi) elképzelések a görög filozófia eszméivel keverednek. Bár ennek a szinkretista irányzatnak a kezdetei megelőzik a kereszténységet, a gnoszticizmus a kereszténységen belül – mint igen veszélyes eretnokség – élte virágkorát a Kr. u. 2 és 3. században. A kutatók szerint a fentebb említett gnosztikus evangéliumok és egyéb hasonló szellemiséget tükröző írásművek is ebből a korból, tehát a 2-3. századból valók.¹⁰ A gnosztikusok tanításának fő vonásai az alábbiak: 1) Élesen különböztetnek az ember szellemi valósága és a testi mivolta között. Az ember igazi lényét, amely isteni eredetű, az első alkotja. Egy az istenségből kiszakadt fényszikra az anyagi test börtönébe, s így a démiurgosz (egy alacsonyabb rendű istenség) uralma alá került. 2) Ám a szabadulás lehetősége nyitva áll az ember előtt, éspedig a *gnózis* (ismeret) segítségével. Általa ugyanis az ember tudatára ébred igazi lényének és isteni származásának, s visszajuthat eredeti helyére. 3) A megváltás nem más, mint a testtől való megszabadulás. Ebből kifolyólag a gnosztikusok gyakran szigorú askézist követeltek, amely a nemi önmegtartóztatást is magában foglalta. A nemiséget azért becsülték le, mert az a megvetett anyaghoz kötötte őket.¹¹

⁸ R. E. Brown – J. A. Fitzmyer – R. E. MURPHY (szerk.), *Jeromos Bibliakommentár III*, Budapest 2003, 508.

⁹ Az „apokrif” elnevezéshez, illetve az apokrif iratok mibenlétéhez vö. Tarjányi, 136-138. Az apokrif iratok magyar fordítása részben az *Ókeresztény Írók* (szerk. Vanyó L.) sorozat 2. kötetében, részben a Telosz Kiadó gondozásában megjelent *Apokrif Íratok* (szerk. Adamik Tamás) sorozatban található.

¹⁰ A 9. jegyzetben említett műveken kívül vö. *Jeromos Bibliakommentár*, 90-93.

¹¹ A gnosztikus eszmevilág ügyes összefoglalását nyújtja: Olson – Miesel, 43-66. A szerzők arra is rámutatnak, hogy Brown-nak a regényben előadott nézetei egyfajta neognoszticizmust képviselnek. Ennek részletezésére nem kívánok kitérni, hiszen

Joggal merül fel a kérdés: miért kellene a viszonylag késői gnosztikus evangéliumokat megbízhatóbbnak tekinteni, mint az egyház által elfogadott írásműveket, amelyek az 1. századból valók? Brown rokonszenvének indokai könnyen felismerhetők. Szerinte a kánonon kívüli evangéliumok Jézust, mint igazi embert mutatják be, s egyúttal nagy figyelmet szentelnek az asszonyoknak, főleg Mária Magdolnának. A Nag-Hammadi és egyéb gnosztikus írásművek azonban nem mindenben igazolják ezt a nézetet. Kétségtelen, hogy a gnosztikus szemlélet szerint Jézus nem büntől megszabadító istenember volt, hanem emberi tanító és megvilágosító. Ugyanakkor Krisztus alakjából hiányzik az igazi lendület és vonzóerő. Ha csak a szóban forgó apokrifek állnának rendelkezésünkre, igen keveset tudnánk Jézusról. „A gnosztikus iratok Jézusában alig fedezhető fel az első évszázad Palesztinájában élő zsidó ács, tanító, próféta, ehelyett olyan árnyalakként írják le, aki hosszan prédikál az «eónok töredékességéről», «az anyáról», «a Gögösről» és «az arkhónokról» – csupa olyan fogalomról, amit a gnosztikus eliten kívül aligha értett volna meg bárki is.”¹² Szó sincs tehát arról, hogy az egyház által „elvetett” evangéliumok az ember Jézust mutatják be, szemben a kánoni evangéliumok isteni alakjával.

Az asszonyok kedvező megítélése sem minden gnosztikus iratra jellemző. Egyes szövegek (Pistis Sophia = A Megváltó könyvei, Fülöp evangéliuma, Mária evangéliuma) azt állítják, hogy Jézus Mária Magdolnát előnyben részesítette a férfitanítványokkal szemben, más iratok viszont meglehetősen lekezelően nyilatkoznak az asszonyokról. A *Vitázó Tamás* elnevezésű iratban például Jézus férfiakhoz szólva kijelenti: „Jaj nektek, akik szeretitek a kapcsolatot a nőekkel és a velük való tisztátalan együttlétet.”¹³ Még ismertebb Tamás evangéliumának záró szakasza: „Simon Péter ezt mondta neki: Mariham (Mária Magdolna) menjen el tőlünk, mert a nők nem méltók az életre. Jézus mondta: Íme én vezetem őt, hogy férfitvá tegyem és ahhoz az élő lélekhez legyen hasonlóa, mely hozzátok férfiakhoz

az külön tanulmányt igényelne.

¹² Olson – Miesel, 61-62.

¹³ Idézi: R. Heiligenthal, *Der verfälschte Jesus*, Darmstadt 1997, 60.

hasonlít. Mert minden asszony, aki férfivá teszi magát, be fog menni a mennyek országába” (114. mondás).¹⁴ Bár Tamás evangéliuma szintén a Nag-Hammadi tekercek közé tartozik, Brown mégsem tesz róla említést, nyilván azért, mert nem felel meg a „szent nőiséggel” kapcsolatos felfogásának.

Jézus és Mária Magdolna

Jézus istenfiúságának kérdése

Brown Jézussal kapcsolatos nézetét az alábbi mondatok tükrözik: „Jézus Krisztus bámulatos hatású történelmi figura volt, minden idők legrejtélyesebb és legihletettebb vezetője. A próféták megjósolta Messiásként királyokat buktatott meg, milliókat ösztöngött és új filozófiákat alapított.”¹⁵ Ennek kiegészítéseként az is kifejezésre jut, hogy Jézust egészen a niceai zsinatig halandó embernek tekintették követői, s csak ezen a zsinaton vált ő Isten fiává.¹⁶

A királyok megbuktatására és új filozófiák alapítására vonatkozó megjegyzések teljesen légből kapottak, melyeket nemcsak a kánoni evangéliumok, de még a Brown által hitelesnek tartott egyéb iratok sem támasztanak alá. A Jézus istenségéről szóló tanítás nem a 4. században fogalmazódott meg először. Egyértelműen tanúsítják ezt Szent Pál levelei, amelyek többsége Kr. u. 50 és 60 között keletkezett. A Filippieknek írt levelében Pál egy korábbi, a liturgiából már ismert himnuszt idéz, amely többek között Krisztus preegzisztenciáját (a földi életet megelőző létét) is hirdeti: „Krisztus Jézus isteni nivoltában nem tartotta Istennel való egyenlőségét olyan dolognak, amelyhez mint zsákmányhoz ragaszkodnia kell, hanem kiüresítette önmagát, szolgai alakot vett fel, és hasonló lett az emberekhez” (Fil 2,5-7). Pál más helyeken a „Fiú” Atya által történt küldetéséről beszél, amikor Jézus földi tevékenységét összegzi (vö. Gal 4,4; Róm 8,3). Ugyancsak Jézus istenségéről tanúskodik a János evangélium bevezető himnusza, a híres Ige-himnusz a Kr. u. 1. század végéről:

¹⁴ *Ókeresztény Írók II* (szerk. Vanyó L.), Budapest 1980, 311.

¹⁵ Brown, 337.

¹⁶ Brown, 340.

„Kezdetben volt az Ige, és az Ige Istennél volt, és Isten volt az Ige... Minden általa lett, és nála nélkül semmi sem lett, ami lett” (Jn 1,1-3). Jézus istenfiúsága egyébként az őskeresztények számára nem az embervolt tagadását jelentette, hanem a kettőt – Jézus istenségét és emberségét – egységben szemlélték. Amikor Pál kijelenti: „De amikor elérkezett az idők teljessége, Isten elküldte Fiát, aki asszonytól született” (Gal 4,4), lényegében ezt állítja: Isten Fia valóságos emberi természetet vett magára, anélkül, hogy megszűnt volna a Fiú lenni.

Jézus és Mária Magdolna kapcsolata

A Jézussal kapcsolatos megállapítások közé tartozik annak hangsúlyozása is, hogy házasságot kötött Mária Magdolnával, s ebből utódok hosszú sora származik. Jézus házasságát Brown többféle módon igyekszik igazolni. Egyfelől a korabeli zsidó társadalmi szokásra utal, amely a regényíró szerint a zsidók férfiak számára tiltotta a nőtlenséget,¹⁷ másfelől az általa hitelesnek tartott evangéliumokra, valamint Leonardo da Vinci egyik festményére hivatkozik.

Ami a korabeli szemléletet illeti, el kell ismerni, hogy a nőtlen életforma nem volt túl gyakori. Ám azt sem mondhatjuk, hogy teljesen ismeretlen vagy tiltott dolog lett volna. Már az Ószövetség idején előfordult, hogy egy próféta – nevezetesen Jeremiás – Isten parancsára lemondott a házasságról (Jer 16,1-2). Jézus korában a kumráni közösség tagjai éltek cölibátusban.¹⁸ Az Újszövetség szakemberei szerint Jézusnak egyik megjegyzése, miszerint „van, aki a mennyek országáért önként mond le a házasságról” (Mt 19,12), elsősorban az ő nőtlenségét ért kritikákra ad választ.¹⁹

Jézus és Mária Magdolna házasságát Brown főleg a Fülöp-
evangélium alábbi kijelentéseire alapozza: „Krisztus társa pedig Mária Magdolna. Az Úr Jézus jobban szerette Máriát az összes tanítványánál, és sokszor megcsókolta (a száját). A többi asszony látta,

¹⁷ Brown, 356.

¹⁸ vö. Josephus Flavius, *A zsidók története* XVIII 1,5; *A zsidó háború* II 8,2-13; CD XII,2.

¹⁹ Vö. J. Gnilka, *A Názáreti Jézus*, Budapest 2001, 211.

hogy mennyire szereti Máriát, és azt mondták neki: Miért szereted őt jobban mindnyájunknál.”²⁰ Brown az idézetben szereplő „társ” szót házastársként értelmezi.²¹ Ez azonban korántsem egyértelmű. A feleségre a keleti nyelvek mindegyikének külön szava volt (az arámban: *itta*, a görögben: *güné*). A „társ” főnév jelentése pedig igen sokrétű: bajtárs, üzlettárs, munkatárs, hitsorsos stb. A szóban forgó kijelentés értelmezésénél célszerű a folytatást, sőt a mű egészét is szem előtt tartanunk. A folytatásban Jézus a tanítványok azon kifogására, hogy Mária Magdolnát jobban szereti náluk, így válaszol: „Egy vak és egy látó, amíg mindketten sötétben vannak, nem különböznek egymástól. Amikor azonban eljön a fény, a látó látni fogja a fényt, a vak pedig sötétben marad.”²² A Mária iránt tanúsított szeretet oka tehát az, hogy ő mindenkinél jobban megértette Jézus tanítását, és megvilágosodott. A gnosztikus iratokban egyébként a csók a spirituális és nem a szexuális értelemben vett egyesülés kifejezése. Szintén Fülöp evangéliumában olvassuk: „A tökéletesek csók által fognak és szülnék. Ezért csókoljuk meg mi is egymást, hogy a köztünk levő kegyelemtől foganjunk.”²³ A szóban forgó irat egy másik helye a földi házasságot „tisztátalannak” mondja, szemben a lelki egyesüléssel, amely a fény világába vezet be.²⁴ Érdemes itt egy másik gnosztikus műre, a Jakab-apokalipsziszre utalnunk, hiszen abban a feltámadt Krisztus Jakabot csókolja ajkon, s így osztja meg vele a titkos misztériumokat.²⁵ Nem kell külön hangsúlyozni, hogy ennek a kijelentésnek szexuális értelmezése abszurd következtetésekhez vezetne.

Mária evangéliumából Brown – Teabing szájába adva a szót – azt a részt idézi, amelyben Péter a rosszállását fejezi ki amiatt, hogy Jézus Mária előtt fedte fel titkait: „Valóban egy asszonnyal beszélt a Megváltó anélkül, hogy mi tudtuk volna? Mi nem számítunk, és mindenki őt fogja hallgatni? Jobban szereti őt nálunk?”²⁶ Az idézet

²⁰ *Apokrif iratok: Csodás evangéliumok*, Budapest 1996, 90.

²¹ Brown, 357.

²² Uo.

²³ *Csodás evangéliumok*, 88.

²⁴ *Csodás evangéliumok*, 98.

²⁵ *Apokrif iratok: Apokalipszisek*, Budapest 1997, 67-68.

²⁶ Brown, 359.

után a regényben Jézus és Mária beszélgetésének témája is meg van határozva: közelre várt keresztre feszítésének tudatában Jézus utasításokat adott Mária Magdolnának arra vonatkozólag, hogyan vezesse majd tovább az egyházat. Csakhogy magában a Mária-evangéliumban semmi ilyesmiről nincs szó. Az iratban ugyanis Mária Magdolna nem a Jézussal folytatott személyes beszélgetéseiről tudósít, hanem egy látomásról, amelyben Jézus az embereknek osztályrészül juttatott látomások mibenlétéről, illetve a lélek mennyországba történő utazásáról ad felvilágosítást.²⁷

Jézus és Mária Magdolna házasságának alátámasztásaként a regényben Leonardo Da Vinci Utolsó Vacsora elnevezésű műalkotása is említést nyer.²⁸ Ezzel kapcsolatban arról értesülünk, hogy a képen Jézus jobbján Mária Magdolna személye látható.²⁹ Ez az állítás persze ellenkezik a művészettörténészek hagyományos véleményével, miszerint a szóban forgó alak János apostol. Semmi okunk sincs ennek a hagyományos nézetnek a feladására. Ha a Jézus jobbján ábrázolt alak tényleg Mária Magdolna lenne, jogosan merül fel a kérdés: hova lett János? S vajon az olasz festő Jézus édesanyját és egyéb női kísérőit miért nem ábrázolta? A festmény megértéséhez tudnunk kell, hogy a jelenet az árulás bejelentésének pillanatát ábrázolja, éspedig a Jn 13,21-25 alapján. Ebben három tanítvány nyer név szerinti említést: Simon Péter, János mint a szeretett tanítvány és Júdás. A festményen Jézus jobb oldalán éppen ez a három személy látható. „Ők hárman jellegzetes tulajdonságokkal bírnak: Péter intenzív előrelendülése és a kezében tartott kés (előre vetítve a Getszemáni kertjében használt kardot), Júdás hátrahökölése és a kezében szorított pénzeszacskó (ő volt a csoport kincstárnoka – I. Jn

²⁷ Newman, 131.

²⁸ A regényben (73-74) az olasz festőről is érdekes, de nem mindenben igazolható adatokat olvasunk: szenvedélyes homoszexuális, a természet isteni rendjének rajongója, képmutató hitetlen stb. A adatok kritikus kiértékeléséhez vö. Newman, 58-63.

²⁹ Brown, 353-354. A regény szereplői által Brown azzal érvel, hogy a szóban forgó személy valójában női alak. Am a festmény más alakjai is viselnek női vonásokat. Newman (23) megjegyzi, hogy az olasz reneszánsz festészet számos férfialakja nőies benyomást kelt.

13:29), illetve János fiatalos külseje és kontemplatív testtartása.”³⁰ Egyébként a 16. század közepéről fennmaradt egy freskómásolat a szóban forgó festményről. Ezen a freskón, amely a Lugano-tó közelében fekvő Ponte Capriasca plébániatemplomában található, balról jobbra haladva a tizenkét apostol neve szerepel, közöttük – a Jézus jobbán levő személyre vonatkoztatva – Jánosé.

Mária Magdolna Franciaországban?

A regényben Mária Magdolna későbbi, Jézus keresztre feszítését követő sorsáról is értesülünk. Mária, méhében „Krisztus meg nem született magzata”-val Galliába menekült, ahol a zsidó közösségen belül befogadást nyert. Mivel Mária Magdolna Benjámín törzsből származott, s maga is királyi leszármazott volt, a galliai zsidók királyi fenségnek tekintették. A menekült „királynő” leánygyermeknek adott életet, aki a Sára nevet kapta. Átala leszármazottak hosszú sora indult el, amelyet a Meroving királyi család vitt tovább. Erről – olvassuk a regényben – számos korabeli dokumentum készült.³¹ Ezeket a dokumentumokat a templomosok Salamon templomának romjai alatt találták meg, majd a velük szövetségben lévő Sion-rend folyamatosan titokban őrizte annak tudatában, hogy a Vatikán azok megszerzésére és elpusztítására törekszik. A szóban forgó Sion-rend Godefroi de Bouillon nevű francia király alapította Jeruzsálemben a keresztes háborúk idején (1099). Az évszázadok során számos híres személyiség (pl. Leonardo da Vinci, Victor Hugo) volt a tagja, sőt a Nagymestere.³²

Az az állítás, hogy Mária Magdolna éppen Franciaországba menekült volna zsidó sorstársaihoz, nagy fantáziakészségről tesz tanúbizonyságot, de semmi alapja sincs. Nem igazolható, hogy a Kr. u. 1. században Galliában számottevő lett volna a zsidók jelenléte. Ami a Sion-rendet illeti, ez a titkos társaság a Brown által bemutatott for-

³⁰ Olson – Miesel, 244.

³¹ Brown, 369-372.

³² Brown, 373 és 470-471. A 369. oldalon az a megjegyzés olvasható, hogy a Sion-rend napjainkig istennőként tiszteli Mária Magdolnát. A kijelentés következetlenségéről árulkodik. A katolikus egyház „bűne”, hogy Jézus Krisztust Istenként imádja, ugyanakkor a Sion-rend „erénye”, hogy Mária Magdolnát istennőnek tekinti.

mában sohasem létezett. A rejtélyes Sion-rend valójában egy Pierre Plantard nevű francia találmánya. Ő 1956-ban tényleg alapított egy társulatot, amely a szóban forgó nevet viselte. A név eredetileg egy francia területen álló hegygel, és nem Jeruzsálemmel volt kapcsolatos. Később azonban hamis dokumentumok készítésével ősi társaságként tüntette fel a csoportot, és a templomos lovagrenddel hozta összefüggésbe. Ezek közé a hamisítványok közé tartozik a regényben többször említett, *Dossiers Segrets* nevet viselő irat. Plantard önmagát úgy tekintette, mint a Meroving királyok leszármazottját, és Franciaország törvényes királyát. Egy hivatalos kivizsgálás során Plantard eskü alatt vallotta be, hogy az egész csak koholt találmány.³³ Amikor 1984-ben kilépett a rendből, indokai között az ő személyét érintő „hamis vagy hamisított dokumentumok” közlése is szerepelt.³⁴

A katolikus egyház és a nőellenesség

A regény a katolikus egyházat, amelyet gyakorlatilag a Vatikánal azonosít, alapvetően nőellenes intézményként állítja be. Ennek jelei: Mária Magdolna kiközösítése és hírnevének lejáratása; az istennő-kultusz eltüntetése; a nők tudatos háttérbe szorítása és a boszorkányüldözések.

Mária Magdolna befeketése?

A regény egyik főszereplője, Teabing arról világosítja fel Sophiet, hogy a régi egyház rosszindulatból prostituálnak kiáltotta ki Mária Magdolnát, s így tudatosan befeketítette személyét. Az egyház ebben a formában akarta megakadályozni a Mária Magdolna által őrzött titok nyilvánosságra kerülését.³⁵ Ez a megjegyzés nagyon fura, ha figyelembe vesszük a regény egyéb állításait, miszerint a katolikus egyház mindent megtett azért, hogy a Jézus és Magdolna kapcsolatát „hitelesen” bemutató könyveket eltüntesse, és csak a saját „ármány” szándékának megfelelő iratokat tartotta meg. Ebből a szemléletből az

³³ Vö. Olson – Miesel, 214-217.n

³⁴ Newman, 237.

³⁵ Brown, 354.

következne, hogy az „egyházi” evangéliumok hallgatnak Mária Magdolnáról, vagy pedig kedvezőtlen színben tüntetik fel őt. Márpedig nem ez a helyzet. A kánoni evangéliumok kifejezetten elismerően szólnak a Magdalából származó Máriáról. Hangsúlyozzák, hogy Krisztus közvetlen környezetéhez tartozott, és szemtanúja volt mind Jézus temetésének, mind az üres sírnak (vö. Mk 15,46; 16,1; Mt 27,61, 28,1; Lk 8,2; 24,10; Jn 20,1). A János-evangélium (20,11-18) szerint a feltámadt Krisztus először neki jelent meg. A Lk 8,2-ben azt olvassuk, hogy Jézus hét démontól szabadította meg, ami az akkori szóhasználat szerint valamilyen súlyos testi vagy pszichikai betegségből való gyógyulást jelent.

Mária Magdolnának a Lk 7, 36-50 szakaszban említett bűnös asszonzonnyal való azonosítása meglehetősen késői fejlemény: a koraközépkorban kezdődött el a nyugati egyházban. (A keleti egyházi hagyomány Mária Magdolnát és a Lk 7,36-50 bűnös asszonyát mindig két külön személynek tartotta). Az azonosítás célja azonban semmiképpen sem a lejáratás volt, hiszen a hangsúly nem az asszony korábbi bűnös életére esett, hanem a megtérésére és a Krisztus iránti töretlen elkötelezettségére. Mária Magdolnát a katolikus egyház a szentek között tiszteli. Ünnepe: július 22. _Egyébként Brown logikája szerint az egyházat azzal is vádolni lehetne, hogy lejáratta Pétert, Tamást és Pált, hiszen súlyos bűnököt tulajdonított nekik (Krisztus megtagadását, a hitetlenkedést és a keresztyének üldözését). Ám tudvalevő, hogy a bűn említése nem öncélú, hanem a figyelem középpontjában álló bűnbánat háttérül szolgál.

Istennő-kultusz

Brown regényében az a nézet fogalmazódik meg, miszerint az ókori pogány világ matriarchális volt, és Constantinus császár volt az, aki a kereszténység térhódítása érdekében a patriarchátusnak érvényt szerzett, s egyben „démonizálta a szent nőiséget, és mindörökre kitörölte az istennőt a modern világból”.³⁶ Nem kétséges, hogy a dolgok ilyesfajta szemlélete csúsztatás eredménye. Az nem tagadható, hogy a rómaiak által tisztelt istenek között szép számmal

³⁶ Brown, 184.

voltak női istenségek is – nem is beszélve a keletről érkezett kultuszokról (Isis és Kübele kultusza). Ám ettől még a társadalom egyáltalán nem vált matriarchálissá. A rómaiakat sem a köztársaság, sem a császárság idején nem kormányozta nő, és a szenátus is kizárólag férfiakból állt. Ugyanakkor mind a görög, mind a római törvények az otthonukba zárták a nőket. Saját jogon nem lehetett vagyonuk, csakis a férfi védnöksége alatt. Gyerekkorukban a fiúk és a lányok egyaránt az apa irányítása alatt álltak, de csak a fiúk váltak önálló jogi személlyé 14. életévük betöltése után.³⁷

Az istennő kultuszával kapcsolatban a regényben egyéb, „hajmeresztő” kijelentések is találhatóak. Utalás történik pl. a rituális szex szerepére a korai zsidó hagyományban: „A régi zsidók azt tartották, hogy a Szentek Szentje Salamon templomában nemcsak Istennek ad otthont, hanem vele egyenrangú női társának, Sekinah-nak is. A spirituális beteljesülést kereső férfiak a templomba jöttek felkeresni a papnőket – más néven *hierodulae* –, szeretkeztek velük, és a fizikai egyesülés révén átélték az isteni egyesülést.”³⁸ Döbbenetes állítások, amelyek teljesen ellentétben állnak az Ószövetség betűjével és szellemével. Az Ószövetség ugyanis a határozottan elutasította a szakrális prostitúciót (vö. MTörv 23,18-19), s a nemiség minden formáját kizárta a kultusból. Több szöveg is arra utal, hogy a papok – akik csak férfiak lehettek – a templomi szolgálatuk idején nem élhettek nemi életet, mert az rituálisan tisztátalanná és kultuszképtelenné tette volna őket (vö. Lev 15; 1Sám 21,5 a Lev 24,5-9 fényében). Persze a környező népek szokásai, köztük a nemi kicsapongások, kísértést és veszélyt jelentettek az izraeliták számára, de a Szentírás mindenfajta visszaélést súlyosan elítél (vö. 1Kir 14,24; Óz 4,14). Az istennőként bemutatott Sekinah nem valami ősi maradvány, hanem a késői, rabbinista zsidóság szóhasználatában vált elterjedté. A „shekina”, amely „jelenlétet” jelent, lényegében Isten nevének a körülírása, illetve annak kifejezésre juttatása, hogy Jahve, Izrael Istene szorosan kötődik a jeruzsálemi templomhoz.

³⁷ Newman, 256.

³⁸ Brown, 449.

A regényben Brown Isten tulajdonnévének, a JHVH névnek is egyéni értelmezést ad: a maskulin *Jah* és a nőnemű *Havah* (Éva) nevek ötvözete.³⁹ A regény szerzője tehát figyelmen kívül hagyja azt, ahogyan maga a Biblia értelmezi a nevet. A Kiv 3,14 az „Aki van” értelemben adja elének a szent nevet, amely így mind Isten jelenlétének, mind öröklétének a kifejezője. A *Havah* (pontosabban *Havvah*; vö. Ter 3,20) névvel való kapcsolat szóba sem jöhet, hiszen ez a név nem *haja* (חַיָּה) = lenni, hanem a *chaja* (חַיָּה) = élni igéből származik. Az elsőben a *hé* (ה), a másodikban a *chét* (ח) szerepel kezdőbetűként..

A nők háttérbe szorítása és a boszorkányüldözések

A katolikus egyház, állítja a bemutatásra kerülő könyv, nemcsak az istennőkultuszt törölte el, hanem a nőket is háttérbe szorította. Ennek alátámasztására a Teremtés könyvére történik utalás,⁴⁰ ami azért meglepő, mert ez a könyv jóval a kereszténység előtt, az ószövetségi zsidóság körében keletkezett (Kr. e. 5. század). Vagy talán Brown ezt az iratot is Nagy Konstantin korához köti? A regényben kifogásolt „eredi bűn” (nem „eredendő bűn”) tana tényleg keresztény dogma, de semmiképpen sem abban az értelemben, ahogy azt Brown sugallja: „Éva evett az almából, és romlásba döntötte az emberiséget. Az egykor szent, életet adó nő immár ellenséggé vált.”⁴¹ Ha komolyan vesszük a Ter 3 elbeszélését, és az egyház eredeti bűnnel kapcsolatos tanítását, akkor látjuk, hogy az idézet teljesen önkényes. Hiszen a bibliai szöveg nem egyedül az asszonyt teszi felelőssé az első bűnért, hanem a férfit is. Mindketten egyformán szembeszálltak Isten akaratával, s együtt kell viselniük annak fájdalmas következményét, az Éden-kertből való kiűzetést (Ter 3,22-24). Az, hogy a büntetésnél más nyer hangsúlyt Évával, illetve Ádámmal kapcsolatban, csak arra utal, hogy mindkettő a sajátos feladatkörében – az anyaságban (Ter 3,16), illetve a fizikai munkában (Ter 3,17-18) – fogja megtapasztalni a bűn negatív hatását. Nagyon tanulságos, hogy

³⁹ Uo.

⁴⁰ Brown, 347.

⁴¹ Uo.

amikor Pál apostol az első bűnnek a későbbi nemzedékekre kiható súlyos következményeiről szól, nem Évát, hanem Ádámot említi. Ádám volt az, akinek engedetlensége súlyos örökséget hozott a későbbi korok embereire (Róm 5,12-21). Az eredeti bűn tanának lényegét egyébként a Katolikus Egyház Katekizmusa tömören összefoglalja: „Bűne által Ádám, mint első ember elveszítette azt az eredeti szentséget és igazságot, amelyet nemcsak maga számára kapott Istentől, hanem minden ember számára. Ádám és Éva utódaiknak az ő első bűnüktől megsebzett emberi természetet adták át, amely tehát az eredeti szentségtől és igazságtól meg volt fosztva. Ezt a megfosztottságot nevezzük «eredeti bűnnek» (KEK 416-417).

A katolikus egyház nőellenességének ékes bizonyítékát látja Brown a boszorkányüldözésekben. „A katolikus inkvizíció adta ki azt a könyvet, amely alighanem a legvérszomjasabb kiadvány az emberiség történetében. A *Malleus Maleficarum* – avagy a *Boszorkányok Pörölye* – oltotta be a világot a «szabadgondolkodó nők veszélyeivel», és iránymutatással szolgált a klérusnak, hogyan azonosítsa, kínvallassa és pusztítsa el őket.”⁴² A boszorkányüldözések három évszázada során – olvassuk a regényben – az egyház ötmillió nőt égetett meg máglyán.⁴³

A *Malleus Maleficarum* című irat valóban létezik, de nem a katolikus egyház hivatalos dokumentuma. Két domonkos inkvizítor, Jakob Sprenger és Heinrich Kraemer műve, amely egyértelműen ellenséges beállítottságú a nőkkel szemben. Sokszor a katolikusok körében is ellenszenvre talált. Persze azt nem tagadhatjuk, hogy a középkorban sok embert kínozták halálra eretnenség vagy más vallásinak tűnő vádak alapján. Nagyon is szükséges az őszinte önvizsgálat és bocsánatkérés – amit egyébként II. János Pál pápa, mint az egyház első embere és feje a 2000. évi jubileum alkalmából nyilvánosan megtett. A teljes igazsághoz ugyanakkor néhány egyéb (nem mindig hangsúlyozott) szempont is hozzátartozik. Az eretnekeket mint felségsértőket voltaképpen az állami és nem az egyházi hatóság ítélte halálra. A boszorkányüldözés nem azonos a nők üldözésével,

⁴² Brown, 184.

⁴³ Brown, 185.

hiszen a boszorkánysággal gyanúsítottak egy része (kb. 20 százaléka) férfi volt. Az ötmilliószám teljesen légből kapott: az áldozatok számát általában 30-50 ezerre becsülik. Azt is hangsúlyozni kell, hogy a boszorkányüldözések nem egyetlen, központilag szervezett sorozatot alkottak, és nemcsak katolikus, hanem protestáns országokban is előfordultak. Olyan területek is voltak, amelyeken nem került sor boszorkányperre.⁴⁴

A regény szerzőjének egyoldalú szemléletét tükrözi az a tény, hogy a katolikus egyház nőekkel való kapcsolatát fejtegetve egyszer sem tesz említést Jézus anyjáról, a Boldogságos Szűz Máriáról, illetve arról a különleges tiszteletről, amelyben őt a katolikusok részesítik.⁴⁵ Ugyancsak nincs szó egyéb női szentekről, akik az egyház egészében nagy és folyamatos tiszteletnek örvendtek. Ide tartoznak az Újszövetségben említett asszonyok közül Mária Magdolna és Márta, valamint az apokrifekből ismert Anna (Szűz Mária édesanyja); az ókori vértanúszüzek és édesanyák: Perpétua és Felicitász, Ágota, Ágnes, Cecília, Alexandriai Katalin, Mónika; a középkori és újkori misztikusok és hitvallók: Gertrúd, Árpádházi Erzsébet, svéd Brigitta, Sziénai Katalin, Avilai Teréz; Casciai Rita; valamint a 20. század nagyhatású alakjai: Lisieux-i Teréz, Edith Stein, Teréz anya. Személyiségük és elkötelezett életük nemritkán az egész egyházra jótékony – felfrissítő és megújító – hatást gyakorolt.

Záró megjegyzések

Az elmondottak alapján nem kétséges, hogy Brown alapvetően a Katolikus Egyházba vetett bizalmat akarja megingatni. Nem világos viszont, mi a célja a „szent nőiség” és az istennőkultusz hangsúlyozásának. Úgy tűnik, hogy a könyvben a szexualitás (mint a férfi „spirituális kiegészülésének” forrása⁴⁶) nagyobb hangsúlyt kap, mint a házasság és a család. Bár a szerző következetesen állítja Jézus és

⁴⁴ Olson – Miesel (260) szerint Európa háromnegyede mentes volt a boszorkányperrektől.

⁴⁵ Érdekes Newman (258) megállapítása: „Az biztos, hogy a Szűz Mária-kultusz szinte azonnali kialakulása a kereszténységben belül cáfolja azt az állítást, hogy az anyaistennőt elnyomta az egyház.”

⁴⁶ Brown, 447.

Mária Magdolna házasságát, ám a konkrét szereplőket tekintve nem a házasság mint életre szóló kötelék áll a figyelem középpontjában. A negyvenes éveiben járó Langdonnak csak futó kapcsolataira történik utalás,⁴⁷ illetve a regény végén arról értesülünk, hogy Langdon és Sophie az elkövetkező hónapban egy hetes intim firenzei együttlétet tervez.⁴⁸ Vajon Brown ismét az általa ősinek tartott matriarchátus visszaállításában reménykedik? Ám kérdés, hogy a férfi és a nő kapcsolatát tekintve valóban az alá- és fölérendeltség kategóriáiban kell-e gondolkodnunk. Sokkal inkább a kölcsönös megértés és tisztelet a célra vezető út, amely ugyan nem veszi semmibe a férfi és a nő közötti, teremtésből fakadó különbséget, de ezt annak tudatában fogadja, hogy nekik együtt, egymást kiegészítve kell teljesíteniük azt a nemes küldetést, amelyet a teremtő Isten rájuk bízott, és amely Krisztus megváltásával újabb megerősítést nyert.

A könyvet olvasva az a kérdés is felmerül, hogy a regény szerzője miért kizárólag a katolikus egyházat támadja, hiszen olyan fontos kérdésekben, mint az Újszövetség mibenléte és Jézus Krisztus istensége, teljes egység van a különböző keresztény felekezetek (katolikusok, ortodoxok, protestánsok) között. Úgy tűnik, mintha Brown tudomást sem venne a nem katolikus keresztényekről. A regényben mindössze az anglikán egyházra történik rövid, nem túl hízelgő utalás.⁴⁹ A szerző az egyéb nagy világvallásokkal sem sokat foglalkozik. Sőt az egyik mondata azt sugallja, hogy a zsidóság és az iszlám is a katolikus egyház negatív hatása alatt áll. A katolikus „nöüldözés” súlyos következményei között nemcsak a női papok hiánya szerepel, hanem az is, hogy nincsenek női ortodox rabbik és női iszlám igehirdetők.⁵⁰ A katolikus egyházat felelőssé tenni a zsidóság és az iszlám belső rendjéért, enyhén szólva nevetséges. Vagy Brown tényleg komolyan gondolja, hogy ha a katolikusok egyszer eltűnnének a történelem színteréről, akkor a Szűz Mária és a szentek tiszteletét mereven elvető protestánsok, a hagyományhoz szilárdan ragaszkodó ortodoxok, valamint a szigorú monoteizmust valló zsidók

⁴⁷ Brown, 19 és 29-30.

⁴⁸ Brown, 646.

⁴⁹ Brown, 500.

⁵⁰ Brown, 185.

és muzulmánok tárt karokkal fogadnák az istennőkultuszt? A szóban forgó regény újabb komoly ösztönzés arra, hogy a különböző keresztény felezetek és a nagy monoteista világvallások együtt védelmezzék az egyetlen Isten tanát: Istenét, aki ugyan az embert férfinak és nőnek alkotta, de ő maga nem köthető nemű kategóriákhoz.

Az, hogy a keresztényeket és az egyházat jogtalan vádak érik, nem új jelenség. Így volt ez már az ősegyház időszakában, miként azt többek között Péter első levele bizonyítja. Éppen ezért számunkra is nagyon aktuális az a buzdítás, amelyet a levél szerzője olvasóinak ad: „Tanúsítsatok jó magatartást a pogányok között, hogy éppen abban, amiben mint gonosztevőket megrágalmaznak, a jócselekedetek láttán, dicsőítsék Istent a látogatás napján” (1Pét 2,12).

É l ő I g e

BIBLIAISKOLA

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Rövid bevezetés az egyiptomi kultúrkörbe

A.) Alapgondolat

Történelmi tanulmányaink során ismereteket szerzünk arról, hogy Egyiptomban milyen despotikus isten-királyság és rab-szolgaság volt, megcsodáljuk a fennmaradt monumentális építészeti emlékeket, a piramisokat, a templomokat. De magát az egyiptomi kultúrát, magasrendű erkölcsiséget, vallást már sokkal kevesebben ismerik. Önmagában is hasznos ennek az ősi kultúrának a megismerése, amely fontos részét képezi az emberiség által felhalmozott tudás egészének, de a Biblia egyes részeinek, a zsidó nép történelmének megértéséhez is elengedhetetlenül szükséges némi alapismeretet szereznünk az egyiptomi kultúrából és vallásból. Ha valakinek sikerül eljutni a kairói Egyiptom Múzeumba, akkor belekóstolhat abba a szellemségbe, amely az egyiptomi kultúrát megteremtette. Lenyűgöző a szobrokkal való találkozás. Nem a méreteik – amelyek szintén monumentálisak – hanem a szobrokból sugárzó elképzelhetetlen derű, béke, harmónia és szépség miatt. Ezek az alkotások nem a pillanatot ábrázolják, ezek az örökkévalóságnak szólnak. Még a torzónál sem azt látjuk, hogy hiányzik a homloka, a fél füle, hanem hogy milyen gyönyörű (pl. Hatsepszut torzó-fej).

A Biblia szerint a zsidó nép ősatyái még korántsem tekintettek olyan keserűséggel, megvetéssel Egyiptomra, mint utódaik,

éppen ellenkezőleg: szemükben a Nílus völgye végső menedékhely volt, ahol ínség idején segítséget remélhettek. Nem Jákob volt az első, aki éhező családjával Egyiptomba költözött, hanem már Ábrahám is, az ok ekkor is az éhínség volt (Ter 12,9-20).

Ezek a híradások Egyiptom termékenységére utalnak. Amikor az ország kormányzata stabil volt, a központilag irányított gazdaság általában jól funkcionált; más forrásokból tudjuk, hogy az Újbirodalom idején Egyiptomnak gabonafeleslege is volt és Merneptah (II. Ramszesz után) segélyszállítmányt irányított az ínségtől sújtott Hettita Birodalomba. A központi raktárakban tartalékokat lehetett felhalmozni a rossz termésű évekre, amelyek nem okoztak olyan katasztrofális helyzetet, mint a Közel-Kelet más vidékein, főként Szíria-Palesztínában.

Az ősatyákat követő időszakban, az Egyiptomból való kivonulás után a választott nép azért akar emlékezni Egyiptomra, hogy tudja, mi az, ami mögötte van, és aminek nem szabad visszajönnie. Ebben az időszakban, bár Izrael és Egyiptom a Földközi-tenger keleti részének két szomszédos állama, az emlékezés térképén ezek mégis két ellentétes világgént jelennek meg: Egyiptom Izrael ellenképévé fordult át. Egyiptom nem csak a bálványimádást jelenti a zsidóknak, hanem a legyőzött múltat is.

C.) Bevezetés

1.) Egyiptom nagy korszakai:

Óbirodalom (2635-2155)

A nagy piramisépítők (2570-2450)

Első átmeneti kor – zűrzavar (2155-2040)

Középbirodalom (2040-1791)

Második átmeneti kor – Hükszoszok (1791-1550)

Újbirodalom (1550-1070)

IV. Amenhotep - Ehnaton (1355-1337)

II. Ramszesz (1279-1213)

Merneptah (1213-1203)

Karnaki sztélé: „Kánaán gonoszul ki van fosztva, Askalont elhurcolták, Gézert elragadták, Jenoámot nem létezővé tették. Izrael el van pusztítva, nincs többé sarjadéka. Hurru Egyiptom özvegyévé lett”. (1210 körül)

2.) Egyiptomi istenek:

Amon: Théba város főistene, a napistennel is azonosították, később főistenné vált: "Minden isten három: Amon, Ré, Ptah. Társuk nincsen. Aki elrejtí nevé, Amon. Ő Ré mint arc, teste Ptah. Fennmaradnak városaik a földön mindörökre: Théba, Héliopolisz, Memphisz". (Leideni Papirusz)

"Titkos lényű, tündöklő alakú; csodálatos isten, akinek sokféle a lénye. Ővele büszkélkedik minden isten, hogy az ő szépsége révén tegyék magukat oly nagygyá, mint amilyen isteni ő. Maga Ré lett egygyé a testével; ő a nagy Héliopoliszban. Tatjenennek is nevezik őt; Amon, aki előjött az ősvízből, ő az aki irányítja az arcokat. Egy másik alakja a hermupoliszi nyolcasság. Ősnemzője az ősidejűeknek, akik Rét szültkék. Teljessé tette magát mint Atum, egy test ővele. Ő a mindenség ura, aki első mindabban, ami létezik. Amiről azt mondják, hogy az égben van, az az ő lelke. Ő az, aki az alvilágban van, ő az első keleten. Lelke az égben van, teste nyugaton, képmása Hermonthiszban. Felmagasztalják az ő felragyogását. Amon az Egyetlen, aki elrejtette magát előlük, eltakarta magát az istenek elől. Nem ismeri egyetlen isten sem a valódi alakját. Lénye nincs kinyilatkoztatva az írásokban, nincs tanúság róla. Titokzatosabb, sem hogy méltóságát fel lehessen tárni. Nagyobb, hogysen tanácskozni lehessen róla, hatalmasabb annál, hogy meg lehessen ismerni. Réműlettől nyomban halva esik össze az, aki az ő titkos nevé akár szándékkal, akár szándéktalanul kiejti. (Leideni Amon himnusz)

Anubisz: sakálfejű isten, Ozirisz és Nephtüsz fia, a balzsamozás, és a sírhelyek védelmezője. Ő kísérte a holtakat a túlvilágra. Sakálfejű emberként vagy fekvő sakálként ábrázolták, kultuszának központja Cynopolis.

Aton: az egyetlen isten, akinek kultuszát Ehnaton (IV. Amenhotep) fáraó teremtette meg, napkorong lakjában ábrázolják.

Apóphüsz: Kígyótestű, démoni lény, a Napisten és a holtak ellen-sége alvilági útjuk során, a Napistennek minden nap meg kell küzdenie vele.

Hórusz: Ozirisz és Izisz fia. Azonosítják még a reggelente újjászülető napkoronggal is, sólyomfejjel ábrázolják.

Izisz: Ozirisz (a haldokló Nap) húga és felesége, Hórusz (a születő Nap) anyja. A halottak védelmezője, aki élető lehetet legyez feléjük.

Khepra: A kozmikus keletkezés szkarabeusz bogárként ábrázolt istene. A kelő nap egyik ábrázolása.

Khonsu: holdisten, kultuszának központja Théba.

Maat: A törvény és igazság istennője.

Mehurt: "Mennyei Tehén", az ég istennője.

Nepthüsz: Izisz testvére, akivel mindig együtt jelenik meg, együtt siratják a halott Oziriszt. A halottak védelmezője, Anubisz anyja.

Nun: A kozmikus ősóceán megszemélyesítője

Nut: Az égbolt istenasszonya, Geb társa, Ré napisten anyja.

Ozirisz: Az egyiptomi Aranykor mítoszok szerint az ősidőkben Egyiptom királya volt. Ő ismertette meg ezt az országot és más népeket is a kultúra és a civilizáció áldásaival. Megtanította őket a szőlő és a gabona művelésére, majd bejárta az egész világot, hirdette a szeretet, a tánc, a zene hatalmát. Később gonosz testvére megölte, ezután az Alvilág királya, mindenható ura és bírója lett. A halotti rítusban fontos szerepet kapnak az Ozirisz-mítosz elemei.

Ptah: Az ősvizekből felbukkanó első szárazföld megteremtője, kézművesek, művészek istene, kultuszának közponja Memphis.

Ré: A Napisten leggyakoribb neve, fején napkorongot viselő sólyom alakjában ábrázolják.

Szahmet: Ptah felesége, a háború és a járványok női testtel és oroszlánfejjel ábrázolt istennője.

Széth: Ozirisz fivére és gyilkosa, a viharok és a sivatag istene. Ré napistent védelmezi az Apóphüsz-kígyó ellen, hosszú fejjű, felálló, hosszú fülű, karcsú testű, hosszú farkú fantázia-lény.

Szhu: A levegő, a légtér ura.

Thor: Az istenek írnoke, a bölcsesség és tudás ura, íbisz és pávián alakjában ábrázolják.

Az istenek állatfeje, vagy állat-alakja szimbolikus, az istenség tulajdonságaira, karakterére utal. Ebből alakult ki az egyes állatok kultusza, szentként tisztelése az egyszerűbb nép körében.

3.) Teremtés – aranykor – ősbűn

Az ember isten teremtménye: "Ami az embert illeti, agyag és szalma az, s az isten az ő teremtője" (Amenemope intelmei).

A teremtés lezárása után az ősvilágot a boldogság, bőség honának tartották: "A jogot az ő (ősisztenek) idejükben alkották meg, az igazság az ő korokban jött le az égből a földre és egyesült a földön lévőekkel. A föld bőségben volt, a gyomrok tele voltak, nem volt ínséges esztendő a két országban. Fal nem omlott össze, a tövis nem szúrt az ősisztenek idejében.

Bőségben volt táplálék a nép gyomrában, nem volt bűn a földön, nem rabolt a krokodilus, nem harapott a kígyó az ősisztenek idejében" (Thébai templomfelirat).

Az aranykorban, az istenek korában gondtalan jólét és béke uralkodott a földön, még nem bomlott meg a természet harmóniája. A szerencsétlenségek, az ember és a természet küzdelme még ismeretlen volt, akárcsak a nyomor és az éhínségek. Maat hatása (világtörvény) még akadálytalanul érvényesül, azonban az ősbűn elkövetése után már áttevéődik a túlvilágra. Az egyiptomi aranykori mítoszok szerint a bűnbeesés előtt az ember halhatatlan volt. Az ősbűn az volt, hogy az emberek gonosz dolgokat beszéltek az öregedő Napistenről. A haragvó Napisten először ki akarta irtani a lázadó emberiséget, de aztán megkönyörült rajtuk, de többé nem akart közöttük élni, és az Égi Tehén hátán eltávozott a földről. Ekkor alkotta meg a túlvilág két fő területét, "Az Áldozatok földjét", és a "Sásföldet" (Égi Tehén mítosza). Tehát a kezdeti, még egységes világban az istenek és em-

berek együtt éltek, csak az emberek lázadása után különültek el a kozmosz egyes részei, jött létre a háromrészes kozmosz.

4.) Vallás, túlvilág

Az egyiptomi etika jellemzője, hogy az erényt magától éretető-dőnek tekinti. Középpontjában az igazság fogalma, Maat áll. Ez a szó nemcsak az igazságot, de a valóságot is jelenti. Maat, mint istennő a Napisten leánya, az a hatalom, mely a Nap bárkájának helyes futását biztosítja, a világot is fenntartja, az istenek léte is tőle függ.

Az ókori és a modern vallások tanulmányozása egyaránt azt mutatja, hogy egyetlen nép sem foglalkozott olyan intenzíven a halál utáni élettel, az örök élet gondolatával, mint az egyiptomiak. Az egyiptomi ember életében az öröklét gondolata központi helyen állt. Az elhunyt belépve a Holtak Birodalmába, ha legyőzi az Alvilág rémségeit és alattomos csapdáit, akkor örök életet nyer, Oziriszhez lesz hasonló. Túlvilági vándorlása során nemcsak az a fontos, hogy halála előtt tiszta, becsületes életet élt, hanem ezenkívül bátorságra, lélekjelenlétre, a titkos tudás ismeretére is szüksége van. A titkos tudás birtokosai a papok, ők segítik a megholt lelkét a megfelelő imákkal, melyek több változatban az Egyiptomi Halottas könyvben maradtak ránk.

A halál után a lélek a testtől elszakadva, támaszték nélkül ideoda hanyódik. Számptalan áramlat dobálja, taszigálják, rángatják, elveszíti tájékozódó képességét, megtámadják, megrémítik, ebből a kízó, szenvedésteli tapasztalásból ered a vágy a mély, tartós békére. Ezért viseli az egyiptomiak mennyországa a "Béke Földje" (Sekht-Hotep) és a "Sásmezők (Sekht-Jahru) nevet. A sírképeken ábrázolt paradicsomi tájakat csatornák szabdalják, partjukon gyümölcscsel dúsan megrakott fák. A lelkek ragyogó hófehér ünnepi ruhában szántanak. "Fala ércből van. Az árpa ötrőfös ott, a szára három rőf. A búzája hétrőfös, a kalásza három rőf, a szára négy rőf. A kilenc rőf magas ahok (üdvözült lelkek) valamennyien ezt aratják Ré-Harahti mellett" (Halottak könyve 149. fej.). A az üdvözültek tápláléka fehér búzakenyér és sör piros árpából, amit a napbárkák hoznak (Halottak Könyve XII).

Az egyiptomiak két halálról tudnak:

1. A fizikai test halála: ettől nem félnek annyira.

2. A második halál, a lélek halála: ettől rettegnék. Komoly nehézségektől tartottak a halált közvetlenül követő időszakban, amikor a léleknek el kell jutnia arra a földre, ahol boldogság, vagy szenvedés és teljes megsemmisülés várt rá.

Az elhunyt a nyugati kapun (Amenti) lépett a Túlvilágra; ez magyarázza a hajdani egyiptomi siratóasszonyok kiáltásait a temetés alatt: "Nyugatra! Nyugatra!" A halott tehát először az Alvilág nyugati vidékén találta magát, a "napnyugta" földjén. Majd belépett a Duatba, az Alvilág keleti területére, a "hajnali szürkület házába". Ennek a keleti régióknak rossz híre volt. A lélek megmérettetésére az Amenti és Duat határán került sor. Az ember lelkét a mérleg egyik serpenyőjébe helyezi Anubisz, a másikba pedig Maat istennő egy tollpihéjét. Ha a szív nehezebb és lehúzza a serpenyőt, mert a bűnök súlya lehúzza, akkor a Duatban kell maradnia, az örök sötétségben, a Tűztől lángjai között, de ha felmentő ítéletet kap a negyvenkét istenségből álló ítélőszéktől, akkor szent szellemmé változik és szabadon mozoghat a mennyben, a földön és az alvilágban.

A lélek vallomása az alvilági istenek előtt:

"Üdv néked hatalmas isten, Törvény és Igazság Ura!

Íme, most színed elé járulok!

Engedd, hogy megcsodáljam sugárzó szépségedet!

Mert mágikus neved éppúgy ismerem,

Mint a negyvenkét istenét, akik körülvesznek téged

A törvény és igazság fénylő csarnokában,

Azon a napon, mikor előszámláltatnak a bűnök Ozirisz színe előtt.

Ama istenek tápláléka a kárhozottak vére ...

A te neved: "A Világrend Ura, kinek szemei a két isteni nővér".

Lásd, a Törvényt és Igazságot én a szívemben hordozom,

Mert a rosszat kiteptem belőle gyökerestől.

Nem okoztam szenvedést az embereknek,

Családom tagjaival sem voltam erőszakos.

Igazságot hamisságra föl nem cseréltem.

Silány emberekkel nem közösködtem soha.

Nem tettem törvénytelen,

És nem dolgoztattam mértéken felül másokat.

Hogy gőgömet tápláljam,
Rangot nem szereztem soha.
Szolgáimat nem gyötörtem.
Nem káromoltam az isteneket.
Szűkölködők szájától nem vontam meg a falatot.
Idegen előttem minden, ami az istenek előtt utálatos.
Sohasem hagytam, hogy úr a szolgáját megkínozza.
Oka nem voltam szenvedésnek,
Éhínséget sem okoztam soha.
Ember miattam sohasem könnyezett.
Nem öltem és nem bujtottam senkit gyilkolásra.
Nem terjesztettem ragályt az emberek között.
Oltárról adományt nem oroztam,
Nem loptam el az istenek szent kenyerét.
Adományaiktól nem fosztottam meg a szent szellemeket.
A templomban gyalázatosságot nem cselekedtem.
Áldozati adományaimat nem csökkentettem.
Nem próbáltam csalárdsággal növelni vagyonomat,
Más földjét jogtalanul a magaméhoz nem csatoltam.
Hamis súlyokat nem használtam,
A mérésnél nem csaltam soha.
Gyermekek szájától nem vontam meg a tejet.
Más marháját el nem hajtottam.
Csapdákat nem állítottam, s nem ejtettem törbe
Az istenek ligetében a szárnyasokat.
Szent vizeiből nem fogtam halat.
Nem tartóztattam fel a vizet áradás idején,
S nem rongáltam meg a gátakat.
Nem oltottam el olyan tüzet, melynek égnie kell.
A húsáldozatok szabályait betartottam.
Nem loptam el a templomok áldozati barmait.
Nem szálltam szembe az istenek akaratával.
Tiszta vagyok! Tiszta vagyok!"
Istentelenül nem cselekedtem soha!
Kegyetlen nem voltam soha!
Tudd: szívem undorodik a durvaságtól.
Rablást én soha el nem követtem.
Felebarátaimnak készakarva nem ártottam soha.
A vékát, mellyel gabonát mérnek, nem hamisítottam meg soha.
Szándékkal nem csaptam be soha másokat.

Nem loptam el soha az isteneknek járó adományt.
Szándékosan nem mondtam valótlan soha.
Embertársaim szájától soha nem vontam meg a falatot.
Rágalmat nem szórtam soha.
Nem kötekedtem, s nem szálltam vitába igazamért.
Sohasem csaptam be s nem vezettem félre másokat.
Hallgatózással sosem lestem ki titkokat.
Bűnös módon nem fecsegetem.
Sosem átkoztam másokat.
Magányomban sosem mocskoltam be tisztaságomat.
Az idők rendjét soha nem forgattam fel.
Sosem engedtem fellobbanó haragomnak.
Mindig meghallottam az igazság szavát.
Civódásban nem leltem kedvem soha.
Embertársaim sosem ontottak miattam könnyeket.
A természet ellen sosem vétettem férfiakkal.
Tűrelmetlen nem voltam soha.
Sosem sértettem, gúnyoltam másokat.
Vitát, verekedést sohasem kerestem.
Hebehurgyán sosem cselekedtem.
Mindig tiszteltem az isteneket.
Bőbeszédű nem voltam soha.
Becstelenül, rossz szándékkal sosem cselekedtem.
Sosem átkoztam a királyt.
Beszédem gőgös nem volt soha.
Követelődző, öntelt nem voltam soha.
Törtetéssel rangot soha nem szereztem.

(Részletek az Egyiptomi Halottaskönyv CXXV. fejezetéből,
ford. Bánfalvi András)

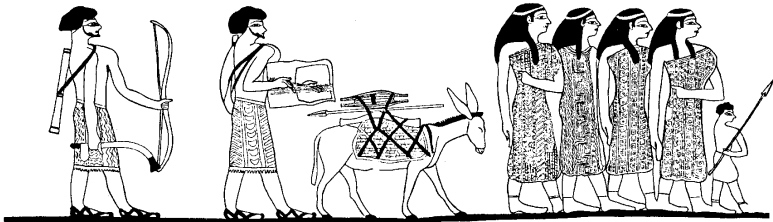
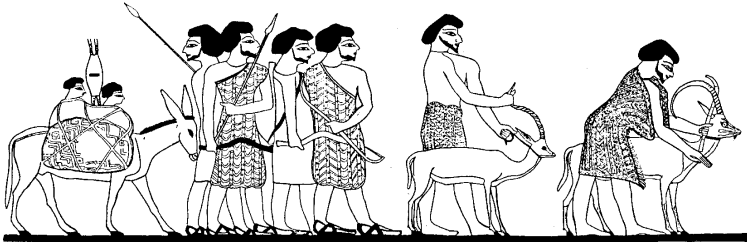
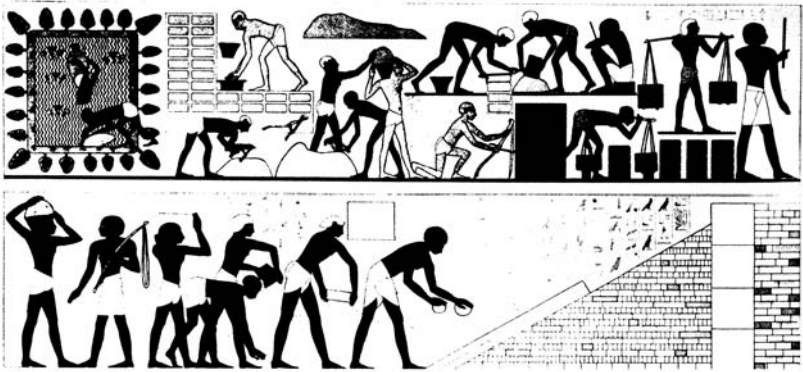
5.) Részletek az Egyiptomi Halottaskönyvből

Aranyólyomként, mely tojását oda hagyta, röptömmel az égre török.
LXXVII.

A világrend erői szabják meg, hogy utam tovább merre vezet. XVII.

Isis közelít, illatos haját szétteríti arcomon. Úgy érzem mintha Isistől fogantam volna. XVII.

Ó Törvény és Igazság istene, irtsd ki belőlem gyökerestől a rosszat! Vétkeimet bűneimet pusztítsd el irgalmatlanul! Tartsd távol szívemtől a gonoszt. XII.

Falfestmények egyiptomi sírokban

Szívemből méz-sugarú béke árad. XIII.

A bolygók szellemei a te dicsőségedet zengik, míg róják végtelen köreit. XV.

Házam az Üdvözültek Birodalmában legyen. XVIII.

Ajándékozod meg ajkamat a szavak erejével, Hogy kormányozni tudjam szívemet, Mikor éj és sűrű homály fed mindent. XXI.

Szívem az isteni lényhez tartozik, a mágikus nevek mesteréhez, kinek szavai föltárlják hatalmukat, midőn testet öltenek. E mester szívemet visszavezette legbensőbb lényegéhez, s újjáalkotta az istenek színe előtt. XXVII.

Ragyogón, üde virágdíszében szembejön velem a jövő. XXXIV.

Nézz rá! Előre lép, útját keresi-kutatja! Nézd, már meg is találta! Ekkor körülvesznek az égiek és gyengéden átölelnek. XXXIX.

Mester vagyok, a szent tudás és a mágikus igék ura. XLIV.

A szent lótusz virága vagyok: báj és tisztaság. A szellemek körében élek, akik Ré után vágyakoznak; őt keresve járom én is utamat; íme, lássátok, megtisztultam! LXXXI.

(ford. Bánfalvi András)

6.) Párhuzamok:

1. Amenemope intelmei és a Példabeszédek könyve között

Mindkét mű harminc részre oszlik.

Példa a rokon gondolatokra:

"Az ember kieszeli útját szívében,
De az Úr az, aki lépéseit irányítja" (Péld 16,9).

"Mások a szavak, melyeket az emberek mondanak
És más az, amit Isten tesz" (Amenemope 19,16-17).

2. Ehnaton Naphimnusz és a 104. Zsoltár között:

a.) *Ehnaton* (IV. Amenhotep) széttörte a politeizmus kultuszát és képeit, és megalapította a fény egy új istenének, Atonnak szigorúan monoteista kultuszát.

A Naphimnuszból és a Zsoltárban Aton és Jahve jóságosan gondoskodik a természetéről, melyek léte tőlük függ, a növényzet, az emberek, a szárazföld állatai, a tenger halai az ő akarataukból élnek, tevékenykednek. Mindkét szöveg azzal érzékelteti az éjszaka veszélyeit, hogy ekkor jönnek elő a veszélyes állatok, az oroszlánok;

mindkét szerző majdnem azonos stílusban beszél a Níluson ill. a tengeren közeledő hajókról, mindkét műben szó van az égi vizekről, mindkét szerző magasztalja a teremtés művét, mindkét költeményben fontos motívum a nappalok és éjszakák ritmikus váltakozása, és mindkettő szerint Isten elfordulásának a világtól a halál a következménye. A szinte versről versre megféleltethető azonos motívumok ellenére a két mű nem azonos: míg a Zsoltárban a Teremtő és teremtmény élesen elhatárolódik, addig a Naphimnuszban Isten és a világ között átjárhatóság van, Minden-Egy.

b.) Ehnaton Naphimnusza (részletek)

Tündökletesen ragyogsz fel az ég horizontján,
eleven, tiszta korong!
Amikor megkezded az életedet,
feltűnve az ég keleti széle felől,
gyönyörűséged betölti mindenhol a földet.
Szép vagy te, hatalmas vagy, ragyogó vagy,
minden földek fölött fenn állsz a magasban.
Sugarad hosszú sorát foglalja magába,
s mindazt a határt, ami tőled kapta a létet,
mert te magad vagy Ré,
te elérsz a világ pereméig,
s azt leigázod egyetlen drága fiadnak.
S bárha te távol vagy,
sugarad itt lobban a földön.
Ott vagy az arcokon is,
bár lebegésed senki sem látja.
Hogyha lehullasz az ég nyugati horizontján,
éjbe sötétül a föld, a halál bús állapotába.
Kamaráiban alszik az ember, betakarva fejét,
s az egyik szemről nem tud a másik,
kirabolhatják vagyonából,
lapuljon bárha fejének alatta, nem veszi észre.
Barlangüregét odahagyja a gyilkos oroslán,
mindenhol mar a féreg.
Egy, ami fénylik: az éji sötét, hallgat a föld szakadatlan,
mert a teremtő nyugszik az éj horizontja alatt.
Világos lesz a világ, amikor fölkel az egek horizontján,

s izzol egész napon át, tűz fényű korong.
Tovaúződ az éjt, sugarad mindenfelé árad.
A két föld ünnepet ül, ami él, eleven lesz újra, felébred;
te költöd fel az embert, feltölti ruháját,
s a te felragyogásodat üdvözli karja.
Az egész ország munkálja a dolgát,
abraktól megélelnkül az állat, zöldellnek a fák, a palánták,
fészkeiken szökdösnek a kismadarak,
a te lelkedet dicsóíti szárnyuk.
Mindenik állat szökdécsel a lábán,
minden, mi röpül, mi leszáll,
mind-mind eleven, mert rájuk ömöl sugarad.
A hajók a folyón úszhatnak lefelé vagy szemben az árral,
mindenthova elvisz az út, ha fölragyog orcád.
Kipattan eléd a folyóból a hal,
fényed a tenger mélyeit is tisztán beragyogja....
Tojásban a csirke csipog, te látod el ott levegővel,
te élteted ott is.
Te duzzasztod egészre, tanítod, hogy feltörje tojását,
s a tojás héját odahagyja, s erejétől telve, csipogjon,
lépkedjen a lábán, burkától megszabadultan.
Alakzataid: csupa változatosság, s megannyi titok!
Párja-nincs, egyetlenegy isten!
Kedvedre megalkottad a földet, egyes-egyedül te,
a nyáját, a barmot, az embereket,
mindent, ami él csak a földön,
ami lábon jár, ami szárnyával föl száll a magasba,
a távoli földeket is, Szíriát, Kust, s az egyiptomi földet.
Te rendelsz minden embert a helyére,
szükségletüket te szabod meg.
Tápláléka vagyon minden elevennek,
s kiszabott az élete-útja.
Más-más a beszédben a nyelvük,
ugyanígy más-más az alakjuk, bőrük színe is más.
Az idegent mássá te avattad.
Te teremtetted meg a Nílust
az alvilág üregében, szavadra buzog fel a földből,
hogy élelmet adjon a népnek:
olyat, aminőre magadnak alkottad a népet.
Te vagy mindnyájuknak ura, aki értük fáradozott.

Ó országok ura, ki javukra kelsz föl az égen,
méltóságteljes, nappali fényű korong!...
Megalkottad a messzi eget, hogy benne ragyogjál,
hogy mindazt láthassa szemed, aminek te adtad a létet,
egyes-egyedül te, kúszva zenitre törő eleven-fényű korong,
te tündöklő, ragyogó, távoli s oly közeli.
Millió alakot hoztál létre magadból,
szántóföldeket, városokat, falukat, folyókat és utakat.
Téged szemtől szembe lát a tekintet,
mert a világ felett te vagy a nappali-fényű korong....
A szívem mélyében lakozol te,
énrajtam kívül más nem ismer,
csak Noferherperu Ré Uaen Ré, a fiad.
Értelmet néki te adtál hatalmad, okos tanácsaid által.
Karodban született meg a föld, ahogy megalkottad te magad.
Amikor felkelsz: elevenen, ha te lenyugszol: belehal.
Te magad vagy az élet-idő, s a halandók általad élnek.
A szemek ragyogók, ha te fénylesz,
s ha lehullsz nyugaton, megtorpan a munka...

(ford. Molnár Imre)

7.) Egyiptom – József-történet – Mózes

a.) A Genézis könyvének egyik legérdekesebb, mélylélektani megfigyelésekben gazdag része a József-történet. József neve nem szerepel egyiptomi szövegekben, és az elbeszélés szűkebb határokon belül időbelileg sem rögzíthető. Kétségtelen viszont, hogy szerzője alapos ismerője volt a kései Újbirodalom és az azt követő időszak egyiptomi viszonyainak, államszervezetének, társadalmi, gazdasági helyzetének. József rabszolgaként kerül Egyiptomba – mint számos sémi rabszolga –, magas rangra emelkedett Putifár házában, amelyet az egyiptomi szövegek „házelöljáró”-ként emlegetnek (imiraper), aki a gondnok és a jószágigazgató teendőit látja el.

A Putifárné-motívum több helyen is felbukkan az ókori irodalomban, legrégebb változata a Kr. e. 14. századból való D Orbiney-Papiruszon, az ún. Két testvér történetében maradt ránk. Főszereplője Bata, az ártatlan ifjú, aki visszautasítja bátyja feleségének felkínálkozását. Az asszony bosszúból erőszakkal vádolja, mire Batának el kell

menekülnie. Ré Napisten, az ártatlanul üldözöttek oltalmazója megmenti, és a csábító asszony halállal lakol.

A börtönben – mely tulajdonképpen vizsgálati fogság – kiderül, hogy József jártas az álomfejtésben, egy olyan „tudományban”, melynek Egyiptomban akkor már hosszú története volt, az Egyiptominak mondott álmoskönyvek napjainkig nagy tekintélynek örvendenek (az első ilyen ránk maradt emlék az újbirodalmi Chester Beatty III Papíruszon 14. sz., feltehetően egy régebbi, középbirodalmi tekercs másolata). Eszerint az éveket jelképező tehének kapcsolatban állnak az *év* – *renepet* – írásmódja és a *tehen* egy későbbi hieroglifájával. Az írónak ezt ismernie kellett.

József jóslásnál használt ezüstpoharának egyiptomi előzményei: az edényjóslás a római korban elterjedt mágikus praktika volt Egyiptomban, de eddig az Újbirodalomból vagy a Középbirodalomból nem sikerült kimutatni. Ennek a jóslási eljárásnak a lényege egyfajta hipnózis, melyet a médiumnál a csillogó vízfelület hosszas nézése idézett elő. Látomásai és hallucinációi támadtak, istenek jelentek meg előtte, akiknek kérdéseket tett fel.

A fáraó Egyiptom kormányzójává tette meg Józsefet. Mint mondtuk, ennek ilyen formában nincs történeti bizonyítéka, arra viszont vannak adatok, az Újbirodalom korából, hogy idegenek, semiták, magas tisztségbe emelkedtek (Harris Papírusz), pl. egy Irszu nevű szíriai, aki hatalomra került Egyiptomban és aki talán azonos azzal a Baival, aki más források szerint a XIX. dinasztia utolsó éveiben volt szinte korlátlan ura Egyiptomnak. Ekkor a zsidók már rég nem voltak Egyiptomban, de párhuzamnak mindenképp tekinthető.

József új nevet kapott méltóságának elnyerésekor, ami megfelel az egyiptomi gyakorlatnak (beszélő nevek). A Szaphenath-Paneach név (Szafanet Fánek) az egyiptomi Dzsedpanetjer-iufanh erősen torzított formája, és annyit jelent, hogy : „Beszél az isten és ő él”. A feleség Aszeneth neve egyiptomiul Nesznéith („Aki Néithez tartozik”). Putifár (Petepre: „Az, akit Ré adott”) jellegzetesen késő egyiptomi név, a XXI. dinasztiától fordul elő (Kr. e. 11. sz.).

József egyiptomi szokás szerint bebalzsamozza halott atyját, ő maga 110 éves korában hunyt el. Ennek a számnak az egyiptomiak

számára különös jelentősége volt, ezt tekintették az emberi életkor végső határának, amelyet mindnyájan elérni szerettek volna.

b.) A zsidók munkával történő sanyargatása összefüggésbe hozható az Egyiptomban elterjedt állami kényszermunka-gyakorlattal, ennek azonban nemcsak idegenek, hanem az egyiptomiak is alá voltak vetve. Fontos kronológiai támpont, hogy Pithomnak és II. Ramszesz új fővárosának, Per-Ramszesznek (Ramszesz háza) építésében kellett résztvenniük. Mindkét város a Delta keleti részében volt, tehát a zsidók többségének a 13. sz.-ban ezen a vidéken kellett élnie. A kivonulásra szintén van egy használható adat, II. Ramszesz utóda, Merneptah fáraó egy sztéléje a Kr. e. 1210 körüli időszakból. Ennek a feliratnak fő témája a líbiaiak ellen vívott háború, a szöveg végén azonban – Egyiptomban először – Izrael nevével is találkozunk, tehát a kivonulásnak mindenképp Merneptah előtt, vagy annak első uralkodási éveiben kellett megtörténnie.

A zsidók egyiptomi tartózkodására vonatkozólag eddig egyetlen egyiptomi adatot sem sikerült találni.

Az Anastasi VI. Papirusz (Kr. e. 13. sz. vége) közöl egy jelentést arról, hogy Edomból beduinokat engedtek be az egyiptomi határvidékre, hogy élelemhez jussanak maguk és állataik számára.

A kivonulásnak 1230-1210 táján kellett történnie, semmiképp sem Ehnaton korában (1355-1337) vagy valamivel utána, mint régebben gondolták.

A Mózes (Mose) név egyiptomi etimológiája a Meszu, melynek jelentése „Szülött”. Van azonban egy másik megoldás is. A név görög formáját (Moüszész) Josephus Flavius két szóra bontotta (Mó-üszész). A Mó (az egyiptomi Mu) a "víz" szó, az üszész pedig a heszi, „dicsérni” igével volna azonos. Azokat, akik a Nílusba fulladtak, az egyiptomiak különleges tiszteletben részesítették, „megdicsőültek” nevezték. Görögös formában ez heiszésznek hangzott. Így Mózes jelentése a görögös forma szerint „Víz által megdicsőült” volna.

8.) Egyiptomi szokások:

Sok gyermek fejének jobb oldalán jellegzetes lelógó, végén felkunkorodó fürtöt viselt. Merenré király egész életében ragaszkodott hozzá. – A serdülő fiúknak át kellett esniük a körülmetélésen, melyet kőkéssel végeztek. Az Óbirodalom idején még nem vallási előírás, valószínűleg higiénikus okai voltak. Később, az Újbirodalom idején a fiúkat 5-10 éves koruk táján körülmetélték. A gyerekek aránylag sokáig, három évig szoptak, ötéves koruktól – amennyiben szüleik közéleti pályára szánták őket – megkezdték a tanulást.

D.) Óravázlat

<i>Feladat</i>	<i>Módszer</i>	<i>Eszközök, időtartam</i>
1. Ének: Áldjad én lelkem az Urat	ének kottából	Énekelj az Úrnak 42. o., 5 perc
2. Bevezető gondolatok: Alapgondolat, Egyiptom földrajzi elhelyezkedése, kultúrája, istenei, lásd Bevezetés 1. 2. 3. 4. 5.	az óravezető előadása	térképek, poszterek, képek, táblázatok, jegyzetfüzet, ceruza 45 perc
3. Párhuzamok Amenehope intelmei és a Példabeszédek könyve és Ehnaton Naphimnusza és a 104. Zsoltár között, lásd Bevezetés 6.	2 fős csoportban	Ehnaton Naphimnusza – Szentírás, 104. Zsoltár, jegyzetfüzet, ceruza, 20 perc
a.) Párhuzamos motívumok keresése,	megbeszélés az óravezető irányításával	tábla, kréta 20 perc
b.) Megbeszélés		
c.) Az óravezető összefoglalása, lásd Bevezetés 6/a	az óravezető előadása	jegyzetfüzet, ceruza 10 perc
4.) A József-történet írójának egyiptomi ismeretei, lásd Bevezetés 7a.	az óravezető előadása	jegyzetfüzet, ceruza 10 perc
5.) Mózes és az Egyiptomból való kivonulás, Kivonulás Könyve, lásd Bevezetés 7b. 8.	az óravezető előadása	jegyzetfüzet, ceruza 5 perc
6. Befejező ima, ének	kötetlen	kotta, gyertya gyufa, 5 perc

Nemeshegyi Péter S.J.

Vallomás a Szentírásról

A Szentírással már nagyon kis gyerekkoromban találkoztam, és minthogy mostmár eléggé öreg lettem – mert bizony 83 éves lettem már –, úgy 75 év óta foglalkozom valamiképpen a Szentírással. És mindjárt el is mondanám, hogy nagyon érdekes tulajdonsága a Szentírásnak az, hogy nem válik unalmassá. Bár ezelőtt 2000 évvel írták, mindig friss, mindig új, mindig meglepő, mindig új felfedezéseket talál benne az ember, mindig új felismerésekre ad alkalmat a Szentírás. Ebben nagyon különbözik az emberek által írt könyvektől, amelyeknek jó része bizony elavul. Ki olvasná mostanában Leninnek az empirio-kriticizmusról szóló könyvét például? Azok ott porosodnak valahol, ha ugyan még megvannak, a régi könyvtárakban. Azt hiszem, ezeket már képtelen lennék elolvasni. Viszont a 2000 évvel ezelőtt írt Evangéliumok még most is olyanok, mint egy tavaszi ének, mit egy madárdal, mint a pacsirtának a trillázása. Mindig új, mindig friss!

A Biblia olvasásánál persze az embernek néha nehézségei is támadnak, mert mégiscsak ősi, régi könyvek ezek, még hozzá sok száz ember írta őket, több évszázadon keresztül Jézus Krisztus előtt, aztán az ő saját szavai vannak a Bibliában, aztán az ő apostolaié... Ez bizony hosszú történet! Egy nép találkozott az ő Istenével, és különböző istenélményei voltak. Jó élményei is és rossz élményei is. Voltak dolgok, amiket nagyon szépen megfogalmaztak a régi próféták az Istenről, voltak azonban olyan dolgok is, amelyek bizony elég tökéletlen Isten-képzeteket mutatnak. Ezért például amikor nekem mint fiatal papnak a zsoltárokat kellett minden héten a Zsoltároskönyvben imádkozni, bizony voltak olyan zsoltárok, amelyeket – őszintén megvallom – nem szívesen imádkoztam, amikor a harag és gyűlölet, az ellenség iránti bosszú és hasonlók voltak benne. Most az új Zsolozsmás könyvből – nagy örömömré – ezek kimaradtak. De régen ezeket minden héten olvasnom kellett, és valahogy nem voltam eléggé megelégedve ezekkel a dolgokkal. Úgy segítettem magamon, hogy miután egy ilyen eléggé haragos és gyűlölködő szöveget olvas-

tam, egy percre megálltam a zsolozsmázásnál, és azt motyogtam magamban, hogy „mondatott a régieknek, gyűlöld ellenségedet, én pedig mondom neked, szeresd ellenségedet. Tedd a jót azokkal, akik titeket bántanak. Ha a jobb arcodat megütik, fordítsd oda a balt” – ezt mondja az Úr, a mi Urunk Jézus Krisztus, akinek a szavai el nem múlnak. Bár ég és föld elmúlik, az ő szavai nem múlnak el.

Bizony, így van ez! Akkor tudunk a Bibliával igazán jól foglalkozni, ha tudjuk, hogy bár sok száz ember írta hosszú évszázadokon keresztül, de Isten szempontjából nézve ez csak egy könyv, egyetlen egy könyv, amelynek a szerzője, a fő-fő alkotója maga az Úristen. És amint minden könyvben van egy csattanó, van egy végkifejlet, úgy a Bibliában is megvan ez. A régebbi könyveket értelmezik a későbbi írottak, az egész Ószövetséget értelmezi az Újszövetség és a végső isteni önkinyilatkozás. Az már nem is egy betű, hanem az maga az Úr Jézus Krisztus. Ő az Isten Igéje – ezért az ő szavai, az ő viselkedése, az ő személye az, ami teljesen megbízható, tökéletesen mértékadó. Mindent ehhez kell viszonyítanunk és ezzel kell mérnünk. A régi, ókori egyházatyák, amikor nehézségeik voltak az egyes ószövetségi szövegekkel, mindig azt mondták: az egész Bibliát Istenhez méltóan kell értelmezni.

Itt azonban mindjárt fölmerül a kérdés, hogy milyen Istenhez méltóan, mert bizony a Bibliában is különböző istenképek vannak. Az egyházatyák egyértelmű válasza az volt, hogy ahhoz az Istenhez méltóan, akit az Úr Jézus Krisztus mint jó Atyát, mint irgalmas Istent mutatott meg, a bűnösöket és a gonoszokat is irgalmasan kereső, magához ölelő Istent, aki megbocsátó és üdvösségünket nagyon akaró és azon munkálkodó Isten. Ő az igazi Isten, akiről Jézus azt mondta, hogy ő ismeri az Atyát – ezért én nagyon rá szeretnék hagyatkozni Jézusra. Ő maga is megtapasztalta e világnak minden baját egészen a keresztre feszítésig, és mégis azt mondta, hogy ismerem az Istent, és ez az Isten jó. Ezért ennek a jó Istennek a Jézus általi önkinyilatkoztatásával kell mérni mindent-mindent, amit a Biblia mond. Ha pedig valami nem egészen egyezik ezzel, akkor azt kell mondanunk, hogy itt a szöveg még egy tökéletlen istenismeretet tükröz. Vagy talán még azt is lehet mondani, hogy azért szerepel így valami az ősrégi Bibliában, mert az akkori embereknek a szíve még kemény

volt. Ez merész állítás, de maga Jézus mondta ezt, amikor arról volt szó, hogy szabad-e a férfinak a feleségét elbocsájtani. Jézus Krisztus azt mondta, hogy nem. Mikor aztán azzal érveltek az írástudók, hogy dehogyis nem, hiszen az van Mózes könyvében, hogy így meg így mégis lehet. Jézus erre mondta azt, hogy ez bizony azért íratott így, mert a ti szívetek akkor már kemény volt. De kezdetben nem így volt, és ezután se legyen így.

Hiszem, hogy ez nagyon fontos dolog: így a Szentírást mint egészet nézzük, és az egészet annak a végkifejletéből tudjuk mi mostmár szépen megérteni. Ezt a következő példával szoktam megvilágítani. Detektívregényeket, őszintén szólva, nem szoktam gyakran olvasni, de azért néha velem is megesett már, hogy unalmamban, vagy amikor nagyon fáradt voltam, elővettem egy ilyen detektívregényt. Az elején mindig történik valami, többnyire meggyilkolnak valakit, és az a kérdés, hogy a sok szereplő közül ki a gyilkos. Az ember egyre feszültebbé válik, mert nem tudja, hogy melyikük lehet az. Nos, néha velem is megesett, hogy odalapoztam szépen a könyv végére, és akkor láttam, hogy nahát, ez volt az! Így aztán már minden érthető, ami korábban történt. Persze, a detektívregényt nem szabad így olvasni, mert akkor az már nem is érdekes. De a Szentírást azt igen! A Szentírás egészét a végétől, Jézus Krisztus személyéből kiindulva kell visszafelé olvasni, akkor lesz számunkra az örök élet igéje.

A Bibliával elég sokat kellett kint, Japánban is foglalkoznom, mert a II. Vatikáni Zsinat egyik okmányában van egy kis mondatcska: ez azt mondja, hogy a különböző keresztény felekezetekhez tartozó emberek közösen is lefordíthatják a Bibliát. Ha azután ezt a fordítást a püspökök is jóváhagyják, akkor a katolikusok is használhatják azt, akár még a szentmisében is. Ez nagy újdonság volt, mert régen bizony a felekezetek közötti ellenséges hangulatban még pápák is azt mondogatták, hogy jaj, csak kezedbe ne vedd, el ne olvasd azokat a fordításokat, amiket a protestánsok készítettek, mert ki tudja, mi van azokban! Most azonban már rájöttünk, hogy ők is kedves testvéreink, nem rosszakaratú emberek, akkor miért ne lehetne közösen nekilátni a Biblia lefordításának. A mi Bibliánk – hál' Istennek közös –, fordítsuk hát le együtt! Ez biztosan még bennünket is közelebb fog hozni egymáshoz! A Zsinat után – mintha egy nagy gátza-

adás történt volna – a zsinati szövegecskének a nyomán sok-sok nyelven hozzáfogtak a közös bibliafordításhoz.

Hallottam egy amerikai protestáns professzor úrnak a beszédét, amikor eljött Japánba, hogy együtt ünnepelje velünk a közös japán katolikus-protestáns bibliafordítás megjelenését – mivel a zsinatban ezek a szavak olvashatók voltak. Ők, akik ott New Yorkban az Egyesült Nemzeti Bibliatársaságok emberei voltak, elcsodálkoztak, és azt gondolták: Nahát, igazán szép dolgot mondott a Zsinat – de úgyse veszik azt majd komolyan. De utána mi történt? Jött egy levél Rómából, a Keresztény Egységítőkarságtól: készítsünk elő egy közös dokumentumot, fektessük le az irányelveket, hogy hogyan lehet közösen fordítani a Bibliát. Akkor aztán az ő csodálkozásukból nagy izgalom támadt! Na lám, a Katolikus Egyház, amely eddig elzárkózott előlünk, most kinyújtja kezét, és nekikezdhetünk a közös munkának! Neki is kezdtünk. Japánban egy nagyon kedves protestáns lelkészről, Kisi Csitosze professzor úrtól – aki nekem kedves jó barátom volt – jött az indítvány (mert ő volt a japán Bibliatársaság elnöke), hogy próbáljuk meg együtt lefordítani a Bibliát. A japán püspökök, akik mind japán emberek voltak, kicsit elcsodálkoztak, és nem mondták mindjárt azt, hogy igen – a püspökök ritkán mondják mindjárt ki az igent – ők sem mondták, hogy igen, hanem kineveztek egy bizottságot. No, ha kineveznek egy bizottságot, akkor abból általában nem lesz semmi!

De ebből lett valami. Tudniillik a bizottságnak az volt a feladata, hogy utánaérezzon, lehetséges-e itt Japánban egy közös Bibliát, közös bibliafordítást elkészíteni. Ez a kis bizottság, amelyben én is tag voltam, a következőkre jutott: a közös Biblia Japánban szükséges és lehetséges. Érdekes, hogy ilyen lassan jöttünk rá az igazságra. Először arra döbbsentünk rá, hogy szükséges. Mert hisz mekkora botrány, hogy azt mondjuk, a kereszténység a szeretet vallása, és mégis olyan rosszban vagyunk egymással, hogy még a közös Bibliánkat sem tudjuk együtt lefordítani és a 120 millió japánnak a kezébe adni. Tehát szükséges. Hogy valóban lehetséges lesz-e, abban nem voltunk annyira biztosak, de reménykedtünk, mert Isten bizonyára akarja ezt, majdcsak megsegít, és át tudunk majd minden nehézségen gázolni. És sikerült! Tizennyolc évig dolgoztunk rajta. Magam nem fordítot-

tam, ezt mind a japán tudósok végezték, de minden szöveget nekem is át kellett nézmem. Sokat dolgoztam rajta, én is meg a többiek is. Több száz ember működött közre ebben a nagy műben, és végül megjelent egy nagyon jó, vaskos Ószövetség, majd az Újszövetség, végül az egész Biblia, szép japán nyelven úgy, ahogy azok a bizonyos „felekezeti irányelvek” mutatják. Alig telt el egy-két év, és majd’ egymillió példány elkelt belőle, annyira vágytak rá az emberek.

Nos, hát ennek során sokat kellett a Bibliával foglalkoznom. Amikor a japán fordításokat elküldték nekem, kiraktam az asztalomra a német bibliafordítást, a franciát, angolt, sőt, még a magyart is, no meg a spanyolt, és csuda tudja, még kicsodát, és ezekkel igyekeztem összevetni a fordításokat: hogy más nyelveken hogyan csinálják, hogyan tudják a mai ember számára hűségesen és érthetően tolmácsolni a Bibliát. Aztán leírtam javítási indítványaimat, amelyekből jó párat el is fogadtak a fordítók. Így született meg ez a nagy kincs, a közös Biblia. Mostmár a katolikus szentmisék olvasmányában is ezt használják. És ennek során sok-sok szép dolgot fölfedeztem újra a Bibliában, mert vannak benne rejtett kincsek bőven.

És persze nem csak a nagy személyiségekre kell ráfigyelni, hanem ott vannak a Bibliában azok az eldugott kis szereplőcskék is, akiktől annyit, de annyit lehet tanulni. Ott van például a kánai menyegző – emlékezünk rá –, ahol kifogyott a bor, és a Szűz Anya figyelte föl erre. Mindjárt szól is Jézusnak, hogy nincs borunk. Milyen kedves, ugye, ez is: nem azt mondja, hogy csinálj már valamit, hanem csak úgy kedvesen mondja, hogy nincs borunk. Majd csak fogsz valamit csinálni. Ennek az édesanyának az érző szíve és figyelmes szeretete – az volt Jézus számára a jel, hogy igenis, itt az idő, és el kell kezdenie csodatételeit és az Újszövetség meghirdetését. No, és aztán mi is történt? Először Mária szól a szolgálknak – mert úgy látszik, ő volt ismerős abban a házban: – Tegyetek meg mindent, amit az én fiam mond nektek. Jézus pedig azt mondja nekik, hogy töltsék meg szépen ezeket a nagy edényeket – több száz liter belefért azokba a korsókba, amelyek a mosakodás miatt voltak ott. A szolgálak meg is töltötték azokat szíinig. És ez olyan kedves: megtöltötték szíinig. Ha csak félig töltötték volna meg, akkor csak félannyi bor lett volna

belőle Jézus csodája révén, ha csak háromnegyed részig, akkor csak háromnegyednyi bor. De ők szíinig megtöltötték. Többet tenni ők nem voltak képesek, nem tudtak vizet borrá változtatni. Nem tudták a menyegző nagy örömét fokozni. Azt csak Jézus tudja. Azt csak Isten tudja. Azért valamit ők is tudtak tenni: megtöltötték szíinig.

Ez voltaképpen ránk is vonatkozik, azt hiszem. Amit mi megtehetünk, az bizony olyan kis apró dolog: igyekszünk, próbálgatunk valamit csinálni. De Isten az, aki a növekedést adja. Mi megteesszük, amit tudunk, de mindent rá kell bízni nagy-nagy bizalommal az Istenre. Nagyon szépek ezek a bizalmat sugalló kis példabeszédek az evangéliumban!

Márknál is van egy ilyen történet, ami nagyon érdekes. Meglepő módon ezt se Máté, se Lukács nem vette át. Máté és Lukács jó néhány jézusi példabeszédet közöl, Márk nagyon keveset. És ezen kevés példabeszéd között van egy, amit Máté és Lukács, akik egyébként nagyon kedvelték a példabeszédeket, mégsem vettek át. Melyik ez a példabeszéd? A magától növő magról szóló. Egy ember – így kezdi Jézus, tehát nem saját magáról beszél –, egy ember elveti a magot a földbe. Azután elmegy és lefekszik aludni, fölébred, majd megint elalszik, és ismét fölébred. Jönnek a nappalok, jönnek az éjszakák, és ez a mag nő, magától! Az emberünk nem tudja, hogyan. És lesz belőle előbb szár, azután kalász, azután a magok a kalászban, és amikor kész az aratásra, akkor az ember veszi a sarlóját, és begyűjti az egész termést. Magától nő ez a mag. Nem tudja emberünk, hogy hogyan, de bizony nő. Lukács és Máté talán azért nem vették át ezt a példabeszédet, mert nem akarták, hogy valaki arra használja föl, hogy ellustuljon, mondván, hogy úgyis ad az Isten mindent, nekem nem is kell már igyekezniem. Ez így nem lenne helyes, de az nagyon is igaz, hogy a növekedést az Isten adja. Ismerjük Reményik Sándornak azt a gyönyörű szép versét, amelynek az a címe, hogy "Kegyelem". Ebben az a refrén, hogy "magától". Amikor vágyaidnak rózsafáján aranyalmák teremnek, és egy kis csillag a kezvedbe száll, s elmúlik a vihar. Magától. Ez a kegyelem. Ilyen szép dolgok is vannak eldugva a Biblia kis, rejtett helyein, és még annyi-annyi minden más!

Például Jézus viselkedése. Jézus názáreti életére is rámutatnak néha a Bibliában elrejtett jézusi mondások. Egyszer például, amikor azt követelik Jézustól az írástudók, hogy ő is tartson, parancsoljon nagy böjtöléseket a tanítványokra, Jézus azt mondja, hogy egy régi köntöst nem szabad új szövettel megfoltozni, mert akkor az új szét-tépi a régi köntöst. De honnan tudja ezt Jézus? Honnan tudja, hogy egy régi ruhára, ha elszakad, nem szabad új szövetet rávarni? Tudja, mert látta, hogy csinálta a Szűzanya. Bizony szegény emberek voltak a názáretiek! Amikor elszakadt a Kisjézusnak a ruhája, akkor Szűz Mária varrt rá szépen egy foltot. És közben nagyon figyelt arra, hogy a folt ne legyen új szövet. Mindannyian tudjuk, hogy az új szövet az első mosásnál összemegy. A régit sokszor mosták már, az már nem megy össze. Az új összemegy, és a régit, amely már foszlófélben van, még jobban elszakítja. Milyen kedves dolog, hogy Jézus ilyen figyelmesen tudott nézni mindenre, így megfigyelte a dolgokat. Azt is megfigyelte, hogy az asszony hogyan keveri a kovászt a lisztbe, és hogy hogyan történik a magvetés, a halászat, és hogyan viselkednek az emberek. Jézus nem volt merev, fanatikus valaki. Bár az erős indulatok embere volt, mégis nagy kedvességgel és figyelemmel élt Istennek ebben a szép világában, nemcsak nézve, hanem a dolgokat meglátva, megfigyelve és megértve.

A szövet-példa után Jézus mond még egy hasonló dolgot a borról: senki sem önti az új bort a régi tömlőbe, mert az új bornak még fornia kell. A régi tömlő kemény, és az új bor szétveti azt. Főleg, ha a tömlő szája be is van kötve. Az új bor új tömlőbe való – mondja Jézus. Nagyon fontos ez a mondás! Mi, vallásos emberek, gyakran nagyon hagyománytisztelők vagyunk. Ez tulajdonképpen fontos is. De néha túlságosan azok vagyunk. Be akarjuk gyömöszölni az evangélium újdonságát, az új bort a nagyon is régi-régi tömlőkbe, mindenféle aprólékos előírásokba, amikbe az ma már nem fér bele. De vigyázzunk! Jézus nem azt mondta, hogy az új bornak nem kell tömlő, hanem azt mondta, hogy az új bornak új tömlő kell. Erre is oda kell figyelni. A tartalom és a forma! Tartalom nélkül a forma – fojtogató valami. Milyen rémes például, ha valamelyik közösségben már csak a szabályok, az előírások, a külsőségek maradtak meg, a belső, a szentlelkes tartalom pedig elpárolgott. De igaz ez fordítva is.

Ha nincsen forma, ha nincsenek szép szokások, ha nincs valahogy kifejezve a közösségi életben az úrjézusi tartalom, akkor az is könnyen elpárolog! A végén nem marad belőle semmi.

Jézusnak minden mondásában vannak különös szépségek. Ilyen az is, amit a Jézus Szíve tisztelői annyira szeretnek, mert az egyetlen szöveg az Evangéliumban, ahol Jézus az ő szívéről beszél. Ezt csak egyetlen egyszer teszi: ez Máté 12. fejezetében olvasható. Jézus azt mondja, jöjjetek hozzám mindnyájan, akik fáradtak vagytok, terheket cipeltek. Milyen szép ez! Mindnyájan. Erre biztosan fölfigyelünk, mert nincs olyan ember a világon, aki ne lenne fáradt. Akinek nem kellene terheket cipelnie. Jézus azt mondja, felüdítlek titeket, megnyihílek titeket, legyenek a tanítványaim – és most szól a szívéről –, mert én szelíd vagyok és alázatos szívű. Ezt kétféleképpen is lehet értelmezni – és mind a két értelem igaz. Vegyünk példát Jézusról: legyenek mi is szelídek, legyenek alázatos szívűek mi is. De úgy is lehet ezt értelmezni, hogy ha a mi Mesterünk szelíd és alázatos szívű Mester, akkor jó az Ő tanítványának lenni. Akkor jól érezzük magunkat nála. Most aztán azt várnánk, hogy Jézus azt mondja, hogy ha hozzám jöttök, felüdítlek titeket, s aztán nincsen se iga, se teher – ekkor érezné az ember igazán, hogy mennyire fel vagyok frissítve! De nem! Jézus azt mondja, vegyétek magatokra az én igámat, mert az én igám édes, az én terhem könnyű. Van jézusi iga, van jézusi teher. Van olyan ember, aki semmi igát nem akar húzni – olyan például, mint a versenyllovak a lóversenyeken. Ezek nem akarnak igát húzni, és nincs is semmi hasznuk, csak a pénzüket vesztik el rajtuk az emberek. A régi jó lovak meg húzták a nagy szekereket a nagy igával – azok igen, azok segítették az embereket.

És a teher? A mai fiatalok nem szeretnek semmiféle koffert sem cipelni a kezükben, legfeljebb a hasukra kötik rá a motyójukat, vagy még azt se, és csak legénykednek. A jó édesanya pedig cipeli a bevásárló szatyrot, a jó édesapa pedig aktatáskával vagy szerszámos ládával megy. Ők az életnek a viselői, ők akik használnak másoknak, akik jót tesznek másokkal. Ezért hát legyen is igánk, legyen is terhünk, és az édes is lesz, meg könnyű is. Csak úgy, ha szeretjük azt cipelni. Szent Ágoston olyan szépen fogalmazta meg ezt: ott, ahol van szeretet, ott az ember fáradságot nem érez, és hogyha véletlenül

mégis érez fáradtságot, akkor még azt a fáradtságot is szereti. Örül annak, hogy most fáradozik valakiért.

Az is nagyon szép, amiről Pál apostol beszél, de a János-iratokban is megtalálható: a szabadság. Ahol a lélek van, ott szabadság van. Jézus mondja János evangéliumban: „Az igazság szabaddá tesz titeket.” De hogyan lehet az ember szabad, amikor ott vannak azok a jézusi parancsok, hogy szeresd ellenségedet, és hasonlók, hogy adj kölcsön, bocsáss meg hetvenszer hétszer és így tovább. Ezek a parancsok nem tűnnek nagyon könnyűnek! De mégis szabad az ember akkor, ha belső öröm számára az, amit persze csak a Szentlélek tud megadni, hogy jó legyen, és Jézus nyomában járjon. Jézusnak az első, nagy ajándéka a Szentlélek, ő engedi az embernek azt a belső örömet megtapasztalni, hogy szeret szeretni, és hogy örömet leli a jóságban. Így már nem érezzük a terheket tehernek, nem érezzük a parancsokat parancsnak, hanem tele vagyunk hálával életutunkon a bennünket befogadó, szerető, jóságos Istennek a gyermekeként. Az ember közben még talán allelujázni is tud! Mert azt tesszük, amit akarunk tenni: nem is akarunk már mást tenni, mint mindig csak a jót. Ezért olyan nagyon fontos ez a benső hasonulás Jézushoz.

Most éppen készíttetek egy könyvet – nem tudom, mikor fog elkészülni, mert mindig elakadok más munkákkal. Ez a könyv Jézusról szólna, és sok-sok „És” lenne a fejezetcímekben: Jézus és az emberek, Jézus és a gyerekek, Jézus és az asszonyok, Jézus és a bűnösök, Jézus és a törvények, Jézus és a betegek, Jézus és a hegyek, Jézus és a virágok, Jézus és a madarak, és így tovább, tovább. Mert sokszor nem figyelünk föl erre, pedig olyan sok mindent meg lehet Jézusról tudni, ha ezeket a különböző viszonyulásokat nézzük. Hogy hogyan viszonyult ő az Atyaistenhez, hogyan viszonyult mihozzánk, és így tovább. Jézus legalapvetőbb, kettős viszonya az, hogy mindenét másoknak odaadja, ő a másoknak élő ember, és ő másokat szépen befogad. És ugyanígy viszonyul ő az Atyaistenhez is: „Legyen meg a te akaratod” – mondja. Ez az Atya teljes befogadása ott a Getszemáni kertben; ugyanakkor nagyon aktív nekifeszülés, hogy igenis tenni, tenni, mindenben megcselekedni az Atyaistennek szent, szép és jó akaratát.

Jézus az emberek felé sem akart mindig csak adni, hanem nagy örömmel tudta őket be is fogadni. Ez is milyen szép a Bibliában! Akkor például, amikor visszajöttek a tanítványok nagy örömmel, hogy az emberek hittek nekik, hittek az evangélium hirdetésének. Ó, de jó is ez! Lukács azt írja erről, hogy Jézus ekkor felujjongott a Szentlélekben és elkiáltotta magát: "Atyám! Hálát adok neked, hogy ezt kinyilvánítottad a kicsinyeknek!" Jézus számára az, hogy őt örömmel hallgatták, hittel hallgatták az emberek, nagy-nagy öröm volt. Egyáltalán nem volt számára mindegy, hogy hallgatják vagy nem hallgatják. Ezt nagyon meg tudom érteni, mert amikor valahol prédikálok, és látom, hogy az emberek nagyon figyelnek, akkor könnyen gördül a szentbeszéd is! Akkor csak az a veszély, hogy túl sokáig beszélek. De néha, amikor órám van az iskolában, és látom, hogy a diákok rettenetesen unják már az órát, akkor nagyon nehéz tovább beszélni, ilyenkor azt sem tudom már, hogy mit mondjak. Jézus esetében valami ilyesmi történt. Nem is volt nagyszámú publikuma, de az minőségi publikum volt, amely csak úgy itta a szavait. Ilyenkor Jézus önfeledten csak mondta-mondta, azt, amivel tele volt a szíve: Istennek, a jószágos Király uralmának, országának eljöttét.

Nagyon szép az a jelenet is, amikor Jézus és az apostolai egyszer csak betoppannak Mártáék házába. Mártának volt egy húga, Mária, és volt egy öccse, Lázár. Ezek hűséges tanítványok voltak, de Jézus tőlük nem követelte meg, hogy hagyják el házukat, és vándoroljanak vele, sőt örült annak, hogy néha – amikor fáradt volt az egész apostoli csoport – náluk megszállhattak. Nos, ismerjük ezt a történetet. Jézus ott van a szobában, Márta sűrög-forog, süt-főz, minden. A húga pedig, a Mária, mit csinál? Szépen lecsücsül oda, Jézus lábához, és csupa fül lesz belőle: csak hallgatja, hallgatja Jézust. És minthogy Jézusnak ilyen publikuma van ott, aki ennyire-ennyire csupa fül és így hallgatja Isten országának örömhírét, bizony Jézus is csak mondja neki önfeledten azt, amivel tele van a szíve. Azt hiszem, akkor ők mindketten nagyon örültek ennek, Jézus is, és természetesen Mária is. De volt valaki, aki nem volt ezzel a dologgal megelégedve, mégpedig Mária testvére, a Márta. Azt hiszem – bár ezt nem mondja a Biblia, de én úgy sejttem –, hogy a jó Márta többször is, szándékosan átment azon a szobán, ahol Jézus ült, meg a lábánál az ő

húga, és talán még a lábosokkal is csörömpölt kicsikét közben. De sehogysem vették észre! Ekkor aztán Márta kirobban, és mondja Jézusnak, hogy nem bánod, Mester, hogy az én húgom egyedül hagy engem így szolgálni? Ez is olyan szép, hogy így lehetett Jézussal beszélni. Nem kellett úgy szólítani, hogy kegyelmes uram, méltóztassék, vagy ilyesvalami. Még így kirobbanni is lehetett Jézus felé. Jézus válasza nagyon titokzatos, és ezen is érdemes sokszor elgondolkodni. Ezt válaszolta: "Márta, Márta te sok mindennel törődsz és nyugtalan vagy." A sok mindennel törődés önmagában nem baj, Jézus is – gondolom – utána jó étvággal megette a Márta által készített vacsorát. De az ember a sok törődés miatt nyugtalan lesz, és ez már nem jó. Jézus azt mondja: "A húgod, Mária a jobbik részt választotta, a legjobbat. Mert csak egy a szükséges." Azt már nem mondja meg, hogy mi az az egy. Olyan érdekes ez, el kell gondolkodnunk rajta. "Egy a szükséges", Mária "a jobbik részt választotta." A folytatást pedig többféleképpen is lehet fordítani, de szerintem így kell: „És ezt nem szabad tőle elvenni.” Mi hát az az egy szükséges? Nem a szemlélődő élet, mint ahogy egyesek gondolják, mert Mária itt egyáltalán nem szemlélődő: Jézust nagy szeretettel, hittel és vágyakozással hallgatja, és már ott teljesen az ő követésére szentelte magát. Azt mondom ezek után, az egy szükséges nem más, mint Jézust hallgatni. Hallgatni őt úgy, hogy az isteni ige magja belénk hulljon, és legyen belőle harmincszoros, hatvanszoros, százszoros termés.

Jézusnak van egy közismert példabeszéde, ennek kapcsán azt szokás kiemelni, hogy vigyázzunk, ne legyünk útszéli föld, ahol nem jut a földbe a mag, vagy ne legyünk tövis és bozót, s ne akadályozzuk meg a mag a felnövését. Igen, jó erre is figyelni. De a példabeszéd csattanója a végén található: a mag a jó földbe hull, és harmincszoros, hatvanszoros, százszoros termést hoz. Ez a dolog a múltkoriban egyszer nagyon furdallta az oldalamat, és amikor egy ismerősöm autóval vitt a magyar alföldön és elmentünk egy búzatabla mellett, szóltam neki, hogy álljunk meg egy pillanatra. Odamentem a búzatablához – éppen aratás előtti idő volt –, és megszámloltam, hogy hány mag van egy kalászban. Úgy emlékszem, negyven volt benne, de száz bizony nem. Amiről Jézus beszél, az egy csodás termés: csak

az isteni mag képes erre, amely elhal, de aztán mégis, egészen váratlanul, ahogyan csak Isten tudja megadni, százszoros termést hoz. Ezt szépen rá kell bízni az Úristenre.

Amikor a különböző könyveket olvasgatjuk az Újszövetségben, amelyek Jézusról szólnak, az is nagyon szép, hogy észrevezzük: mindig ugyanarról a Jézusról van szó, de milyen más a visszhangozása Jézusnak az egyes szerzőkben. Márk olyan, mint egy pásztorsíp: gyönyörű melódiát hallunk tőle Jézusról, s a fülünkbe cseng Jézusnak ez az éneke. És mi lehet Máté? Ő talán egy oboa, vagy valami hasonló. Ő más hangnemben, kicsit bővebb variációkkal szolgáltatja a muzsikát. Lukács meg egy hegedű, amely szépen játssza Jézus nagy irgalmasságát. János nem is lehet egyéb, mint egy cselló: szépen, nagyon szépen játssza, önmagát is ismételve. De az ismétlődő melódiák olyan szépek, hogy belopják magukat az ember szívébe. Végül pedig Pál egy nagy dob és trombita. Erre is szükség van, hogy meglegyen a szimfónia. Így teljes az egész, sőt, talán még hozzáolvashatjuk a régi egyházatyák magyarázatait: ezek olyanok együtt, mint egy nagy orgona, amelynek ezer sípja van. Aztán megint visszatérhetünk Márkhoz, újra meghallgatjuk ezt a pásztorsípot, és akkor élvezhetjük igazán annak csodálatos szépségét.

Ilyen az Evangélium a maga nagy egyszerűségében. Ami Istenhez közeli, az mind egyszerű. De oly mélységes titkok vannak benne, hogy a legnagyobb tudós sem tudja kimeríteni, viszont a legegyszerűbb gyermeknek is a szívéhez szól. Az emberek hajlamosak arra, hogy komplikálják a dolgokat. Vannak emberek, akiknek csodálatos tehetségük van arra, hogy az egyszerű dolgokat komplikálttá tegyék. Jézus nem ilyen. Jézus úgy tudott beszélni a legmélyebb misztériumokról, hogy az egyszerű galileai nép – talán még a gyerekek is – szépen meg tudták érteni, fölcillant a szemük, és jól érezték magukat Jézus közelében.

Ez is jellemző dolog, amire érdemes fölfigyelni a Bibliában. És arra is, amikor az apostolok – megint buta módon – arról vitatkoztak egymással, hogy ki az első közöttük. Jézus akkor odaállított középre egy kisgyereket, és azt mondta, hogy ha nem tértek meg és nem lesztek olyanok, mint a kis gyerek, nemhogy első nem lesztek, még be se mentek a mennyek országába. Ebből azt is megtudjuk, hogy a

gyerekek mindig ott sündörögtek Jézus körül. Ha kellett neki egy kisgyerek, hogy középre állítsa, nem kellett messzire mennie, ott volt valahol a közelben. Mert a gyerekek nagyon jól megérik azt, ha valaki igazán egy jó ember. Jézus pedig egyértelműen egy jó ember volt.

Ezért mondta nekünk Jézus azt is, ami talán a legfontosabb az egész evangélium isteni kinyilatkoztatásában, hogy az Isten jó. Ezt Márk evangéliuma fejezi ki a legpregnansabban, amikor jön a gazdag fiatalember, hízeleg Jézusnak, és azt mondja neki: Jó Mester, mit tegyek, hogy bejussak az örök életbe? Jézus felel neki, de előtte megkérdezi tőle: "Miért mondasz engem jónak? Csak egy valaki jó, az Isten." Az 'Isten' szó a Szentírásban öt-hat kivétellel mindig az Atyaistent jelenti. Jézus tehát azt mondja itt: az Atya Isten, Ő jó. Ez megdöbbenő állítás, és azt hiszem, mindennél fontosabb. Ez természetesen nem azt jelenti, hogy Jézus maga nem jó, de – ha a későbbi egyházatyák szóhasználatával pontosan akarunk fogalmazni – akkor azt kell mondanunk, hogy az Atya a forrás, az ős-jóság, Ő a jó, a ho agathosz, ahogy ezt az egyházatyák mondják, és maga Jézus is. És Ő az örök Ige. Következésképpen az ember-Jézus sem más, mint az Atyaisten jóságának a tökéletes tükörképe, Isten örök, végtelen jóságának az ikonja, a tükre, az önkinyilatkoztatója, a megmutatója.

Így vagyunk tehát az Istennel. Ez visszacseng mindig a többi példabeszédben is. Abban a háromban, amely ugyancsak a Mennyei Atyáról szól: a pásztor keresi az elveszett bárányt, a háziasszony keresi az elveszett ezüstpénzt, a tékozló fiú apja egy zokszó nélkül befogadja fiát, mert megesett rajta szíve. Ez mind a Mennyei Atyáról szól. Egy japán pap – tokiói egyházmegyés – egy nagyon szép licenciátusi szakdolgozatot írt a szplankhnizomai ígéről az Evangéliumokban, ami annyit jelent magyarul, hogy megesett rajta a szíve. A szplankhna szó voltaképpen zsigereket jelent. Tehát egy belső fájdalom, együttérzés, irgalom, könyörület – ez sokszor előfordul a Bibliában. Jézusnak megesik a szíve a naimi özvegyen, akinek halott fiát viszik a temetőbe. A jó szamaritánusnak megesik a szíve azon az útszélen heverő, félholt emberen. Istennek megesik a szíve azon a szolgán, aki nem tudja visszafizetni a tízezer talentumot, és elengedi az egész adósságot. Jézusnak megesik a szíve a népen – amely olyan,

mint a pásztor nélküli nyáj, amely ott van körülötte, és már nem is gondol az éhségére – és megszaportítja nekik a kenyeret.

Ez, a szívvel gondolkodni, ez nagyon fontos. „Csak a szívével lát jól az ember”, mondja Saint-Exupéry, és ez nagyon-nagyon igaz. Ágoston mondta ezt hasonlóképpen: „Csak azt ismerjük tökéletesen, amit tökéletesen szeretünk.” Jézus tökéletesen szeretett bennünket, ezért ismer bennünket – de ismeri a Mennyei Atyát is. Ezt mondja el nekünk ezer módon a Bibliában elsősorban ő, utána pedig az ő tanítványai, az ő prófétái és mindenki. Mi tehát valóban – ahogy Péter első levele mondja – a hajnal emberei vagyunk, és amíg itt van az éjszaka, és amíg itt a déli verőfény – az örökéletbe még nem jutottunk el.

Legyen számunkra ez egy mécses, az Isten Igéje, amely vezet bennünket, és megvilágítja a mi úton járásunkat: minden emberi élet úton járás, és ehhez kell a fény. És aki a fényben jár, nem téved el. Milyen jó az, ha ég egy kis mécses. Az éjszaka bizony, néha ijesztő. Mikor nincsen se hold, se csillagok, és nagyon sűrű sötét az ég. Ilyenkor az ember megijed. Azt hiszi, hogy ennek a sötétségnek óriási hatalma van, és ki tudja mit fog ez ellenem elkövetni. De ha csak egy kicsi-kis mécses meggyújtunk, vagy megjelenik akár csak egy kis szentjános bogár, akkor kiderül a sötétségről, hogy semmi hatalma nincsen. Mert – ahogy egy régi, ókori teológus mondta – a sötétség csak akkor mutathatja azt hamisan nekünk, hogy van hatalma a fény fölött, s hogy harcol ellene, és le is győzi, ha minden fénytől messze, távoli az a sötétség. Akkor hatalmasnak tűnik. De mihelyt nekiveselkedik a sötétség, hogy például egy kis gyertyát megtámadjon, hogy én ezt most eloltom, ahogy közeledik a gyertyához – ő maga is fénné változik, és egyáltalán nem is sötét már. Így mutatja meg a sötétség, hogy ő valójában egy nagy semmi. A fény pedig az élet. A fény maga Isten! A fény maga a jóság! Nem az evilági fény, hanem a jóságnak, a szeretetnek, az igazságnak, a szépségnek az a csodálatos fénye, amire minden emberi szív nagyon-nagyon vágyakozik.

Székely István

Biblikus folyóiratok szemléje

A *Zeitschrift für die Alttestamentliche Wissenschaft* 1/2005. számában Andreas Schüle azt fejti ki, hogy az embert nem csak Ter 1 mutatja be Isten képmásaként, hanem ez folytatódik Ter 2-3-ban is. Az Éden-kert jelenetei, a teremtés folytatása az emberi kreativitás útján, a hetedik nap kultikus jelentése jól megfelelnek a papi szerző alap gondolatának; a cikk vizsgálja még többek között a »képmás« szó ősi jelentését héberrel rokon nyelvekben, valamint a mezopotámiai életadási rítus Kr.e. I. századból való babiloni és ninivei leírását. Megállapítja azonban, hogy a Ter 2-3 már új oldalról is bemutatja az ember kapcsolatát a teremtett világgal, az ember-társsal és Istennel. Látható, hogy az ember több fontos dologban nem is lehet Isten képmása: vágyik a mindent-tudásra, a halhatatlanságra, él benne a férfi és nő közti szerelem. Megjelenik a fáradtság és a szenvedés; így a cikk szerint ezekben a szövegrészekben az istenképiség kritikája is megtalálható. Az ember változást kér Istentől; Isten válaszol, és gondját viseli, de már az Édenen kívül. – Simone Paganini azt vizsgálja, hogy Ter 25,19-26,35 miként adja elő a Jákob-elbeszélés első szakaszának történetét, kiemelve a fontosnak tartott közlendőket. Ilyenek az éretlen és nem becsületes emberi kapcsolatok, versengés és házastársak, a testvérek és a szomszédos néptörzsek között, valamint – természetesen – Isten szerepe. Ezt szolgálják a különféle nyelvi eszközök (pl. igeidők), az emlékeket ébresztő helyszínek is. A lezáratlanul maradó feszültségek érdeklődést keltenek az elbeszélés-sorozat folytatása iránt. – Gershon Hepner bemutatja, hogy Ábrahám elválása Lóttól a moabiták és ammoniták deuteronomista kizárását tükrözi. Ter 13,9 a szolgaság földjét juttatja Lótnak (Ter 9,27c), míg Ábrahám áldott lesz (Ter 12,2-3), és Lótot kárhoztatja, gúnyolja két szójáték is a Ter 13 és Ter 18 Lóttal kapcsolatos részeiben. MTörv 23,4 szigorúan kiközösíti az ammonitákat és a moabitákat; ennek szellemében lép fel a vegyesházasságok ellen Ezdrás és Nehemiás is, és ezt képviseli Ter 24,2-9-ben már Ábrahám is. (Ezekkel ellentétben Rút könyve toleráns: Dávid egyik őse moabita asszony!) Egészen

más Jákob és Ézsau elválása (Ter 33), ez fenntartja a békés kapcsolatot, és Izmael utódai sem ellenségesek. A deuteronomista szerző toleráns az egyiptomiak és az edomiták iránt (MTörv 23,8-9). – Otfried Hofius *Dán 7,13-14* Septuaginta-beli szövegéről (összehasonlítások segítségével) megállapítja, hogy az önmagában nem szól egy messiási személyről; a 14.versben »az Ősöreg« hatalmáról van szó, akit a népek hódolattal fognak szolgálni. Jézusnak az evangéliumokban szereplő szavai (Mk 14,62 és párh) ezt a szöveget összekapcsolják a 110. zsoltárral. Jel 1,9-20 pedig emellett Jézust (Dán 7,9 és 10,5 képeivel) Istennel (»az Ősöreggel«) azonosként ábrázolja. – Tzemah Yoreh rövid cikke felveti azt a gondolatot, hogy *Ter 32,3-5 és 32,25-33 eredetileg összetartozó (elohista) szöveg lehetett*, s egy későbbi (jahvista) szerző választotta szét, hogy bizonytalanná (kétértelművé) tegye Jákob éjszakai ellemfelének kilétét. Valószínűleg túl »emberszabásúnak« tartotta az Isten angyalával való küzdelmet. (A közbeillesztett szakasz pedig – Ter 32,4-23 – Jákobot túl gyávának is mutatja egy ilyen küzdelemre.)

A folyóirat 2/2005. számában Ludwig Schmidt *Kiv 3-14* alapos vizsgálatával megállapítja, hogy bár a szöveg nem kis része (ismert módon) a babiloni fogság korából származik, már a legrégebbi szövegrészek is utalnak az egyiptomiakat sújtó csapásokra (az elsőszülöttek halálával), továbbá az üldöző csapat pusztulására (14,13), sőt a kiutasítás utáni sürgős elindulás miatt kovásztalanul készített kenyérre is. – Dalit Rom-Shiloni két konkrét példával szemlélteti prófétáknak kortársaikkal folytatott párbeszédeit (vitáit) sorsdöntő kérdésekről. A példák a Kr.e. VI. századból valók. Jer 21,1-7-ben a király küldöttei Istennek Jeruzsálemre vonatkozó akaratát kédezik Jeremiástól; a Kiv ill. a MTörv szellemében, lényegében azonos hagyomány alapján, de eltérő eredményre jutnak. Ez 20,1-38-ban a vének ugyanúgy ismerik a múltat és JHVH korábbi tetteit, mint Ezekiel, de a próféta – anélkül, hogy érveiknek ellentmondana, – a számkivetés jövőjét Isten nevében másként látja. (Itt a cikk számos mai magyarázó nyomán kifejti azt a sokféle lehetőséget is, ami – választásként vagy kényszerből – a fogságban lévők előtt állt.) A két példához hasonló véleménycserék (amelyeket a cikk Biblián belüli

egzegézisnek is nevez) *segítették a múltból való következtetés fejlődését és szolgálták Isten teljesebb ismeretét* (egyrészt analógia, másrészt polaritás útján). – Hans-Peter Müller felhívja a figyelmet arra, hogy Zsolt 68,5 nyelvileg is kifejezi a *hasonlóságot* a felhőkön érkező *JHVH és Baal*, a vihar, valamint a (segítő vagy büntető) háború pogány istene között. A természet és a történelem Urának egysége ontológiai intuíció. – Theodor Lescow bírálja B.Janowskinak a zsolttárok antropológiájáról írt könyvében a 22. zsolttárra vonatkozó magyarázatot. A jelen cikk *Zsolt 22,2-22 és Zsolt 88* tartalmi elemzése után azt állapítja meg, hogy az utóbbi bizonytalansággal végződik, panaszként vagy könyörgő imaként fogható fel, a 22. zsolttár azonban (mivel a 22. vers helyes értelme, hogy Isten bizonyosan válaszolni fog) eljut az imádkozó hálás megnyugvásáig. Lescow szerint Mk 15,34 a zsolttár elejét idézi, ami közel áll Zsolt 88-nak Isten válasza nélküli befejezéséhez. – Bernd Ulrich Schipper a folyóirat előző számában bemutatta, hogy *Péld 22,17-24,22* és az egyiptomi Amenemope bölcs mondásainak gyűjteménye között sok nagymértékű azonosság, de ugyanakkor több jelentős eltérés is van. A jelen számban (fennmaradt iskolai írottáblák és szövegtöredékek alapján) arra következtet, hogy Amenemope mondásainak első teljes gyűjteménye a késői 7. századból való. Mivel már a 8. század óta közvetlen politikai és kulturális kapcsolat volt Egyiptom és Júda között, egy zsidó bölcsesség-tanító Egyiptomban hozzáférhetett a mondásgyűjteményhez, de természetesen saját JHVH-tiszteletének és hitének megfelelően válogatott belőle és módosította. – Helge S. Kvanvig a hasonlóságokat vizsgálja *Dán 7* látomása, valamint a Hénok-hagyományhoz tartozó »Virrasztók« és a 4Q530ii kumráni szövegben szereplő »Óriások« között. A hénoki elképzelés szerint az utóbbiak értő démonokként élnek tovább. Az Isten ellen lázadó felforgató erőkkal szemben Dán 7-ben Isten uralma érvényesül. – Sabine Van Den Eynde *Tóbiás könyvének* kimagasló értékeit méltatja. Az olvasók végig követhetik, miként teljesülnek Isten csodálatos terve szerint a végső bizalommal hozzá forduló emberek különböző kívánságai.

A folyóirat 3/2005. számában Lena Sofia Tiermeyer példák segítségével is igazolja (2 Sám és 1-2 Kir történeteiből), hogy – összhangban a közelkeleti és ellentétben a görög gondolkodással – a Biblia szerint az *előre bejelentett vagy felismerhető sors (várható jövő)* soha nem változtathatatlan: Isten is, ember is változtathat rajta. Az előre való közlés vagy óvó intés önmaga is változtat az alaphelyzeten! A veszély ismerete gyakran módot ad a menekülésre; még a bűn következményei is változhatnak kiengesztelődés után. A próféta (vagy közvetlenül Isten) szava valódi segítség: előretekintést nyújt, hogy az ember annak ismeretében tudjon cselekedni. Az ígért rossz elhárítását mindig meg lehet próbálni. – Michael V. Fox *Jób könyvének* tanítását fejti ki. Jób megtanulja elfogadni saját sorsát, és megalázni magát Isten titokzatos akarata előtt. Alázata valódi, elfogadása pedig feltétel nélküli; ez az utóbbi az ember életének értelme: az egyetlen, amit csak az ember adhat meg Istennek! A könyv olvasója felfedezi, hogy Isten fontosabbnak tartja az embernek ezt a feltétlen hűségét, mint saját igazságszolgáltatásának tökéletességét. Jób könyve nem dacos vagy szkeptikus, hanem pietisztikus mű. – Lawrence Zalcman rövid hozzászólásában *az edomiták istenének nevét* a félelem nyugati-szemita szavából eredezteti, és ezzel megerősíti azt a feltevést, hogy Beersebában közös izraelita-edomita szentély lehetett. Ez az istennév jelenik meg az »Izsák Félelme« kifejezésben, és segíthet Jer 49,16 és 2 Krón 25,14-15 megértésében. – Aron Pinker szerint *Náh 2,4* képe felkészülés harckocsikkal való rohamra (kocsik mozgósítása, fegyverek kiosztása és mérgezése).

A folyóirat 4/2005. számában Tryggve N.D.Mettinger írása abból indul ki, hogy egyes komoly tudósok szerint a salamoni templomban eredetileg JHVH-szobor állt; az Isten-ábrázolást tiltó szentírási szövegrészek legkorábban Jozija idejéből valók. A jelen cikk az említett tudósok érveit *cáfolja*, és a JHVH-ábrázolást azért nem tartja valószínűnek, mert a nyugati szemiták (pl. a föníciaiak) sehol nem ábrázolták isteneiket, e helyett ábra nélküli oszlopokat állítottak (mint pl. Arad templomának szentélyében); erre utal Óz 3,4 is, és ilyen a jeruzsálemi szentek szentjének csupán jelképes trónja a hódoló kerubokkal. A szerző véleménye szerint ehhez *az »an-ikonista« gyakorlathoz*

csatlakozott később – nem kis részben éppen a gyakorlat alapján – az *isten-ábrázolás tilalma*. – Richard Whitekette annak okát keresi, hogy a tisztátalan állatok felsorolásakor (Lev 11,2-23) miért szerepel – a sok között egyetlen helyen – a hollónál (11,15) két elnevezés. Feltételezi, hogy az egyik eredetileg egy hollófaj neve lehetett, de később már a több rokon fajt magába foglaló »hollófélék« nemzetségét vagy családját jelenthette. – Andreas Scherer nem ért egyet azzal, hogy *Bír 5,19-22* egy későbbi korrekciót tartalmazó ősi szöveg. Kimutatja, hogy az olvasáskor sajátos ritmikával hullámzó költemény igen művészién ábrázolja a döntő pontjához érkezett, természeti erők által is segített harcot. Eredeti, módosítás nélküli szöveg. – Mark Leuchter egymás mellé állítja *ISám 8,11-18* király-képét és az *ISám 12* végén bemutatott lehetőséget. Ezeket azonban nem a 11. században, de nem is a fogság idején írták. Az asszír királyi évkönyvek igazolják, hogy a 8. fejezet király-képe a 8-7. századi asszír királyokra illik. Ugyanakkor a 12. fejezetben vázolt dávidi (a szövetségi teológián alapuló) királyság-eszmény Jozija király vallási és politikai céljait hitelesíti; mindkettőt az ő korában írták. – Ziony Zevit egyes újabb véleményekkel szemben *Rút könyve* megírását a késői új-babiloni korba helyezi. Legfőbb érvei társadalmi viszonyokon és jogszabályokon alapulnak (levirátus, elidegeníthetetlen földek viszszaaváltása, özvegyek öröklési joga, Rút és Noémi »új-babiloni« özvegyi körülményei), de figyelembeveszi a késői héber szóhasználatot és az említett időre jellemző helyesírást is. – Victor Sasson a Negeb keleti részén kb. 20 éve talált osztrakonok egyikének szövegét próbálja megfejteni. Az 1993-ban közzétett szöveget eddig hiába próbálták megérteni; szerzőnk szerint ennek fő oka, hogy héber nyelvűnek gondolták. *Edomita* szöveggént értelmezve azonban *Jób 27,10-17* párhuzamának nevezhető. Írástudók készítették edomiták jahvista közössége számára. Az edomita tájszólás rokon a bibliai héber, a moabita és az arab nyelvvel. A szerző elveti azt a gondolatot, hogy a bibliai *Jób*-könyv más nyelvű szöveg fordítása. – Kőszeghy Miklós rövid hozzászólásként a *Jer 51,41-ben* (és 25,26-ban is) szereplő rejtélyes szót óhéber epigráfia alapján úgy értelmezi, hogy az a »Babilon« szó rejtjeles – ú.n. »atbaš« – módszerrel leírva. / (A módszer egyszerű: pl. a héber ábécé negyedik betűje helyett az ábécé

végéről számolt negyedik betűt kell írni stb.)/ Ennek lehetőségét bizonyítja, hogy Siló közelében egy ősi település maradványai között nemrég találtak egy több mint 3000 éves osztrakont gyakorlatlan kézzel (tanuló által) fordított sorrendben balról jobbra leírt héber ábécével. – Bob Becking rövid észrevétele *Náh 1,7* értelmét – az egész könyv fokozatosan kifejtő módszeréhez illően – úgy határozza meg, hogy »Jó az Úr« (ami maga a teljes első mondat), és ezt nem követi az »ő népére« vonatkozó (a legrégebbi szövegekben nem is szereplő) szöveg. JHVH itt a hozzá menekülők ortalma.

A folyóirat 1/2006. számában Herald A. Klingbeil »pillanatfelvételeket« mutat be az 1-2 *Kir* történeti szövegeiben előforduló *közös étkezésekről*. Ezeket a szentírási szöveg alig részletezi, néha csak futólag említi, holott általában fontos vallási (rituális) események is; így a velük járó szokások, és néha ünnepi beszédek előttünk ismeretlenek. A Biblia jelzi a fontos történelmi eseményekkel való kapcsolatot. Néhány a cikk példái közül: Adoniás nagy áldozata és lakomája (1 *Kir* 1), amely királyá-avatás; JHVH Kármel-hegyi győzelmes megmutatkozása után Áháb egyedül eszik (1 *Kir* 18,42), s ez súlyos hiányt jelez; a menekülő Illés a pusztában az angyal jelenlétében eszik és iszik (1 *Kir* 19); a Szíria és Izrael közti békekötést jelző lakoma Szamariában (2 *Kir* 6); félelmes jelkép a 4 leprás étkezése az elhagyott sátorban (2 *Kir* 7) stb. Izrael mindennapjait és vallási szokásait jobban megértenénk, ha a hagyományos szokásokra a kutatás (nem-bibliai forrásokból is) több fényt derítene. – Ernest Nicholson *MTörv 17,14-20*-ból kiindulva azt vizsgálja, mikor és milyen mértékben volt az izraeliták két országa *idegen királyoknak alávetve*. Az Új-Asszír birodalom 2 *Kir* 17,1-6 szerint Izraelt (Szamariát) leigázta, az tartományává lett; nemcsak adót fizetett, hanem a birodalom valóságát is át kellett vennie, de bizonyos fokig megtarthatta JHVH-tiszteletét is, s ez egyidejűleg 2-3 istent is jelentett. Később hasonló alávetettségben Júda is kényszerült (még a templomban is) idegen istennek áldozni (ld. 2 *Kir* 17-21 és ennek elítélése *MTörv* 13,7-12-ben). Ez a nagyhatalmi elnyomás sokáig érvényesült (a 8. század közepétől a 7. század végéig). – Paul Heger a *Damaszkuszi irat*, továbbá *Ez 46,1-15* és *Josephus* valamint *Filó* szombatira vonatkozó

egyres szövegei alapján – figyelembe véve több eltérő véleményt is – arra a következtetésre jut, hogy *szombaton* nem volt szabad bemutatni a napi Tamid áldozatot, mert azt helyettesítette a különleges *szombati áldozat*. – Moshe A. Zipor *Eszt 2,7* szövegének azt a változatát vizsgálja, amely egy Kr.u.2. századi midrásban és a LXX-fordítás egyes példányaiban olvasható: Mardókeus *feleségül* fogadta magához Esztert. Ez a változat a cikk szerint abból keletkezett, hogy az eredeti (és a maszóréta-szövegbeli) *»leányaként házába fogadta«* szöveget a midrás szerzője értelmezte rosszul, és ezt egyes 4. századi LXX-kéziratok is átvették.

A Biblia honlapja: www.biblia-tarsulat.hu

Szeretettel ajánljuk mindenki figyelmébe honlapunkat, amely a PPKE HTK Újszövetségi Tanszéke és Társulatunk gondozásában *folyamatosan megújul és gazdagodik*. Igyekszünk minél több érdekes és jól használható anyagot elérhetővé tenni ezen a honlapon keresztül. Így például máris elérhető rajta:

- A Bibliaboltunkban kapható *könyvek teljes listája* és ára.
- A *Káldi-Neovulgáta Bibliafordítás* teljes szövege.

– Személyes *vallomások a Szentírásról* hangos és szöveges formában (Balás Béla és Bíró László püspök atyák, Gyürki László, Kerekes Károly O.Cist. és Nemeshegyi Péter S.J. professzorok, Olofson Placid SDB bencés atya, Mihályi Angyalka katekéta, Vágvölgyi Éva Társulatunk főtítkára).

– *Vasárnapi gondolatok* (a perikópákról), *híreink, programjaink, biblikus irodalomjegyzék* stb. és számos más érdekesség.

– Fontos *dokumentumok, előadások és tanulmányok* szövege (A "Da Vinci-kódról – A Szentírásnak az Egyházban betöltött szerepe – A »Dei Verbum« zsinati határozat eredete – A Káldi-Neovulgáta bibliafordításról – Cigányok, cigány bibliafordítás – Az Egyházatyák Bibliája, a Septuaginta – Irányelvek a felekezeti közötti együttműködéssel készülő bibliafordításokhoz stb.).

OLVASÓINK KÉRDEZIK

A kérdésekre Dr Szécsi József válaszol.

KÉRDÉS: A szinoptikusok szerint az utolsó vacsora a húsvét előtti este volt, és ezt az evangélisták a kovásztalanok első napjának is hívják (Máté 26,17; Márk 14,12; Lukács 22,7). A Leviticus 23,5-6 a két ünnepet megkülönbözteti. Mi az oka ennek az eltérésnek ?

Válasz: *1. A Szentírás szövegei (Ó- és Újszövetségi Szentírás a Neovulgata alapján. Budapest, 1997):*

3 Mózes 23,5-6: „(5) Az első hónapban, a hó tizennegyedik napján, estefelé, az Úr pászkája (héber: peszách IÁdonáj – görög: pászkhá tó Kürío) van; (6) ennek a hónapnak tizenötödik napján pedig az Úr kovásztalan (héber: hámacót IÁdonáj – görög: tón ádzümon tó Kürío) ünnepe van. Hét napon át kovásztalant (héber: mácót – görög: ádzümá) egyetek.

Máté 26,17: „A kovásztalan (tón ádzümon) kenyerek első napján odamentek a tanítványok Jézushoz és azt mondták: Hol akarod, hogy elkészítsük neked a húsvéti vacsorát (tó pászkhá) ?”

Márk 14,12: „A kovásztalan kenyerek (tón ádzümon) első napján pedig, mikor a húsvéti (pászkhá) bárányt feláldozzák, tanítványai megkérdezték tőle: Mit akarsz, hová menjünk előkészíteni, hogy megehed a húsvéti vacsorát (tó pászkhá) ?”

Lukács 22,7: „Elérkezett a kovásztalan kenyerek (tón ádzümon) napja, amelyen fel kellett áldozni a húsvéti bárányt (tó pászkhá).”

2. *Magyarázat:* A „mácá” jelentése: a kovásztalan kenyér (többes számban: mácót). A peszách jelentése: áthágó. A pászách ige jelentése: áthágni, valami fölött túllépni. (Pollák Kaim: Héber –magyar teljes szótár. Budapest,1881. 210.301. 2.kiad.1981.)

A pászka a kovásztalan kenyérnek az ünnepe (hág hámacót) vagyis a pászka ünnepe.

A mácá, mácót (mácó, mócajsz, mácesz) kovásztalan kenyér. Meggyúrása és kisütése között olyan rövid időnek kell eltelnie, hogy a tészta ne kelhessen meg. Micvá, parancs az, hogy niszán hó 15-én

este mácát kell enni. A többi hét napon egy „negatív” parancs szerint: „Ne egyél kovászosat !”, azaz „Kovásztalan kenyeret egyél !”. A Tóra indoklása a mácá evésére az, hogy sietséggel hagyták el Egyiptom országát és nem maradt idejük a sütésre előkészített tészta megkelésének kiválásához (2Mózes 12,39).

A Peszách a kovásztalan kenyér ünnepe, szó szerint az elkerülés ünnepe. Nevét a Tóra így magyarázza: „Mert elkerülte (peszách) Izráel fiainak házait Egyiptomban, midőn sújtotta Egyiptomot. A mi házainkat pedig elkerülte.” (2Mózes 12,27). Kovásztalan kenyér ünnepének azért nevezik, mert Izráel gyermekeinek tilos ezen az ünnepen kovászos ételeket enni (3Mózes 23,5). Peszách ünnepe niszán 14-én este köszönt be. Ez a nap „erev Peszách”, azaz a Peszách ünnep előtti nap. (Jólesz Károly: Zsidó hitéleti kislexikon. Budapest, 1985.119-120.172-174. – még: Jean-Christophe Attias – Esther Benbassa: A zsidó kultúra lexikona, Budapest, 1998. és Alan Untermann: Zsidó hagyományok lexikona. Budapest, 1999.)

Bibliaórák a Mária Rádióban

Minden héten szerdán 10-11-ig szentírási szöveg olvasása és magyarázata hallható a Mária Rádióban. A műsor telefonos, a műsor ideje alatt a felolvasott résszel kapcsolatban kérdéseket lehet feltenni a 274-09-04 telefonszámon.

Műsorvezető: *Vágvölgyi Éva*, Társulatunk főtitkára.

Búcsúzunk – A Szt. Jeromos Katolikus Bibliatársulat hűséges tagja és támogatója, Hegedűs Erzsébet hosszú gyengélkedés és néhány hét türelemmel viselt szenvedés után Teremtőjéhez költözött 2006. nov. 16-án, 89 éves korában. Társulatunk munkatársai, jezsuita atyák, valamint rokonai, barátai és ismerősei kísérték nyugvóhelyére a szobi temetőben december 4-én. A temetés után Szobon a katolikus templomban engesztelő szentmisét mutatunk be lelkiüdvéért. Kérjük tagtársainkat, emlékezzenek meg róla imáikban.

TÁRSULATUNK ÉLETÉBŐL

Megtartottuk közgyűlésünket – Szeptember 30-án, Szent Jeromos ünnepén megtartottuk Társulatunk ezévi közgyűlését. A közgyűlésen a munkatársak beszámoltak az elmúlt év folyamán végzett munkájukról, az ügyvezető elnök pedig ismertette a Társulat anyagi helyzetét és terveinket. Örömről szól, hogy az elmúlt évben is sikerült több száz magyar nyelvű Szentírást eljuttatnunk a határainkon kívül élő magyarokhoz. Ezt mindenekelőtt az előző év Szentírásvasárnapja kapcsán beérkezett adományok és a Szentírás Alapítványnak tett adó-felajánlások (1%) tették lehetővé.

2008 a BIBLIA ÉVE – Szeptember 20-án a három legnagyobb történelmi egyház püspökei megtartották évente szokásos megbeszélésüket. A Magyar Katolikus Püspöki Konferencia Állandó Tanácsába tartozó érsekek és püspökök, a Magyarországi Református Egyház négy püspöke, valamint a Magyarországi Evangélikus Egyház három püspöke többek között elhatározta, hogy a katolikus, a református és az evangélikus egyházak 2008-at a Biblia évének nyilvánítják, és ezzel kapcsolatos gazdag program szervezésére biztatják a helyi egyházközösségeket, gyülekezeteket. A Biblia Évének jelmondata: „Reménységgel teli jövőt szánok nektek” (Jer 29,11).

A magyar biblikus professzorok szakmai értekezlete – A magyar katolikus biblikus professzorok október 23-án megtartották ezévi második szakmai értekezletüket Budapesten, a Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat Teréz körúti központjában. Az értekezleten két vitaindító előadás hangzott el: a zsoltárok imádkozásáról (Székely János) és a Miatyánk szövegének biblikus értelmezéséről (Kocsis Imre). Az előadásokat jó hangulatú szakmai vita követte. A konferencián résztvevő biblikusok elhatározták, hogy előkészületként a meghirdetett BIBLIA ÉVÉ-re (2008), a Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat kiadásában egy közös tanulmánykötet készítenek és jelentetnek meg 2007 Szentírásvasárnapjára.

Biblikus Figura készítő kurzus – November 10-től 12-ig a Bibliatársulat központjában megtartottuk újabb Biblikus Figura készítő kurzusunkat. Gelley Anna kurzusvezető irányításával a résztvevők

korhú öltözékbe öltöztetett bibliai figurákat készítettek, amelyek nagyon jól alkalmazhatók bibliai jelenetek szemléltetésére. Az elkészült figurákkal készítők saját szemléltető gyűjteményüket gazdagítják, így ezúttal is voltak a kurzuson visszatérő résztvevők.

Bibliaapostol-képző szeminárium a vajdasági Domus Pacis-

ban – Ragyogó őszi napsütésben várt bennünket a Horgos melletti Domus Pacis és Olgi, a ház mosolygós vezetője. Mintha a paradicsomba csöppenünk volna, kigyók, békák, nyuszik, fácánok sétáltak körülöttünk, és olyan csodálatos

csend vett körül bennünket, hogy már attól kisimult mindenkinek az arca. A levelező bibliaiskola lelkes tagjai vettek részt ezen a képzésen. Újdonság volt, hogy ökumenikus volt az együttlétünk, protestáns testvérek is voltak a résztvevők között. A nyitó szentmisén észre se lehetett venni, olyan szépen bekapcsolódtak a közös könyörgésbe. Csak a szentírási szövegek kiscsoportos feldolgozásánál derült ki, hogy nem mindenben gondolkodunk egyformán. De szép volt megtapasztalni, ahogy közös munka során egyre közelebb kerültünk egymáshoz. Ebben nagy szerepe volt annak, hogy az eltérő vélemények ellenére mindig próbáltunk megmaradni a kölcsönös szeretetben. Új munkatársakkal bővült a vajdaság kis csapata Kónya Livia és Urbán Tibor, most Boros Gyevi Ottilia és Urbán Joli is segített a kiscsoportok vezetésében. Így Budapestről csak hárman mentünk, Gelley Anna, Tarjányi Béla és Vágvölgyi Éva. A fásasztó, módszer követő képzés szombat estéjén fergeteges, nagy közös játékban oldódtunk fel, amiből – talán először – senki nem vonta ki

magát (ez is egy jelzés volt a kialakult jó közösség jó hangulatáról). Szívből reméljük, hogy mindnyájan haszonnal fogják beépíteni a mindennapi egyéni szentírásolvasásukba és a közösségi munkájukba a képzésen elsajátított közösségi szentírásolvasási módszereket, és lelkes apostolai lesznek a Szentírásnak. – Visszajelzések a résztvevőktől:

Köszönöm az Úrnak, hogy lehetőséget kaptam arra, hogy mind jobban és több oldalról ismerkedjem a Bibliával, a módszerek segítségével. Ismereteim alapján talán majd én is tudok másoknak segíteni a közösségben, családban, és egyáltalán az érdeklődő embereknek.

Minden gyönyörű – a táj, az előadók, az animátorok, a résztvevők, a csoportársaim, a szobatársaim, az ellátás, az ebéd, az időjárás! Sokat tanultam, a szentmisék különösen meghatottak, a Szentírás olvasása pedig más értelmet kapott...

Sok hasonló rendezvényen vettem már részt, de a napirend ilyen pontos betartásával még nem találkoztam. GRATULÁLOK! A vezetők szeretetteljes hozzáállása nagyon sokat adott nekem! A vidám est zseniális volt! A módszerek tetszenek, jól használhatóak, köszönöm őket! *(Vágvölgyi Éva)*

Tagságunk egy kis csoportja minden második héten pénteken du. 5-6-ig a Bibliaközpontban **imaórát** tart, hogy Isten áldását kiesdje munkánkhoz, és imáiba foglalja minden egyes társulati Tagunk, Jótevőnk és Olvasónk személyes problémáit, gondjait. Kérjük, a távolból is kapcsolódjanak be ebbe a közös imába.

Az imaórák időpontja és az elmélkedések témája: 2006. dec. 15.: Zsolt 8,2-5; dec. 29.: Zsolt 96,1-3; 2007. jan. 12.: Zsolt 96,7-9; jan. 26.: Zsolt 95,1-2; febr. 9.: Zsolt 31,24-25; febr. 23.: Zsolt 50,1-6; márc. 9.: Zsolt 104,31-34; márc. 23.: Zsolt 33,20-22; ápr. 13.: Kol 3,2-4; ápr. 27.: Kol 3,16-17. Az imaóra vezetői szeretettel hívnak és várnak a közös imára (a helyszínen vagy a távolból bekapcsolódva) minden kedves társulati tagot és érdeklődőt!

Minden kedves Tagtársunknak és Olvasónknak áldott karácsonyt és reményteli jövőt kívánunk, szeretettel

A Társulat munkatársai, a Füzet szerzői és szerkesztői

SZERETETTEL AJÁNLUJUK KIADVÁNYAINKAT:

Ó- és ÚJSZÖVETSÉGI SZENTÍRÁS (Káldi-Neovulgáta). Ára 2800,-

ÚJSZÖVETSÉG és ZSOLTÁROK (Káldi-Neovulgáta). Ára: 1400 Ft.

Plébániák, hitoktatók, egyházi közösségek a Bibliaközpontban
30% ill. 25 % kedvezménnyel hozzájuthatnak:

Szentírás: 1920 Ft, Újszövetség és Zsoltárok: 1050 Ft.

JEROMOS BIBLIAKOMMENTÁR

1. kötet: *Az Ószövetség könyveinek magyarázata*

2. kötet: *Az Újszövetség könyveinek magyarázata*

3. kötet: *Biblikus tanulmányok*

A kötetek ára: 8.000 – 7.000 – 7.000 Ft

A három kötetes mű ára: 22.000 Ft

Vágvölgyi Éva, **FÉNYBŐL ÉS SZERETETBŐL**. Ára: 1480 Ft.

Ternyák Csaba: **Az imádkozó Jézus**. Ára: 980 Ft.

BIBLIKUS ÍRÁSOK sorozatunkból:

Szentírásmagyarázat az Egyházban, BIR 1. Ára: 480 Ft.

Mócsy Imre S.J., **Mi a Biblia?** BIR 2. Ára: 420 Ft.

Tarjányi Béla, **Biblikus teológia** – Tanulmányok, BIR 3. Ára: 560 Ft.

Egyéb:

Cigány-Magyar Újszövetség. Ára 2600 Ft.

Székelly János: **Az Újszövetség teológiája**. Ára: 1960 Ft.

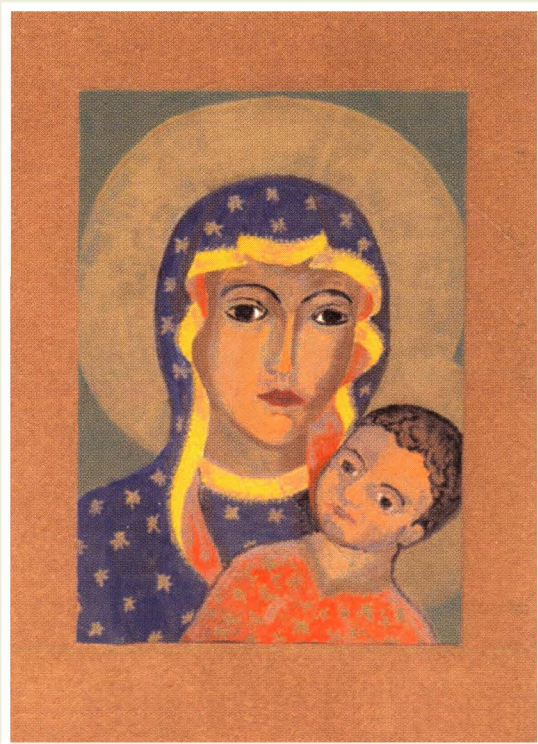
Kocsis Imre, **„Isten elküldte Fiának Lelkét...”** Ára: 840 Ft.

Vágvölgyi Éva, **AZ ARANYVIRÁG** – Mesék kicsiknek és
nagyoknak (3. kiadás). Ára: 540 Ft.

A. Hecht, **KÖZÖS UTUNK A BIBLIÁHOZ** (2. k.). Ára: 480 Ft.

Isten Szava

*Egy példány ára 200 Ft,
az évi négy szám 800 Ft (+ postaköltség)*

örökre megmarad
